

Filosofie Cultură Voluntariat

Noua Acropolă

O PRIVIRE FILOSOFICĂ ASUPRA LUMII

numărul 14, iunie 2024

Împotriva dezbinării
de Delia Steinberg Guzmán

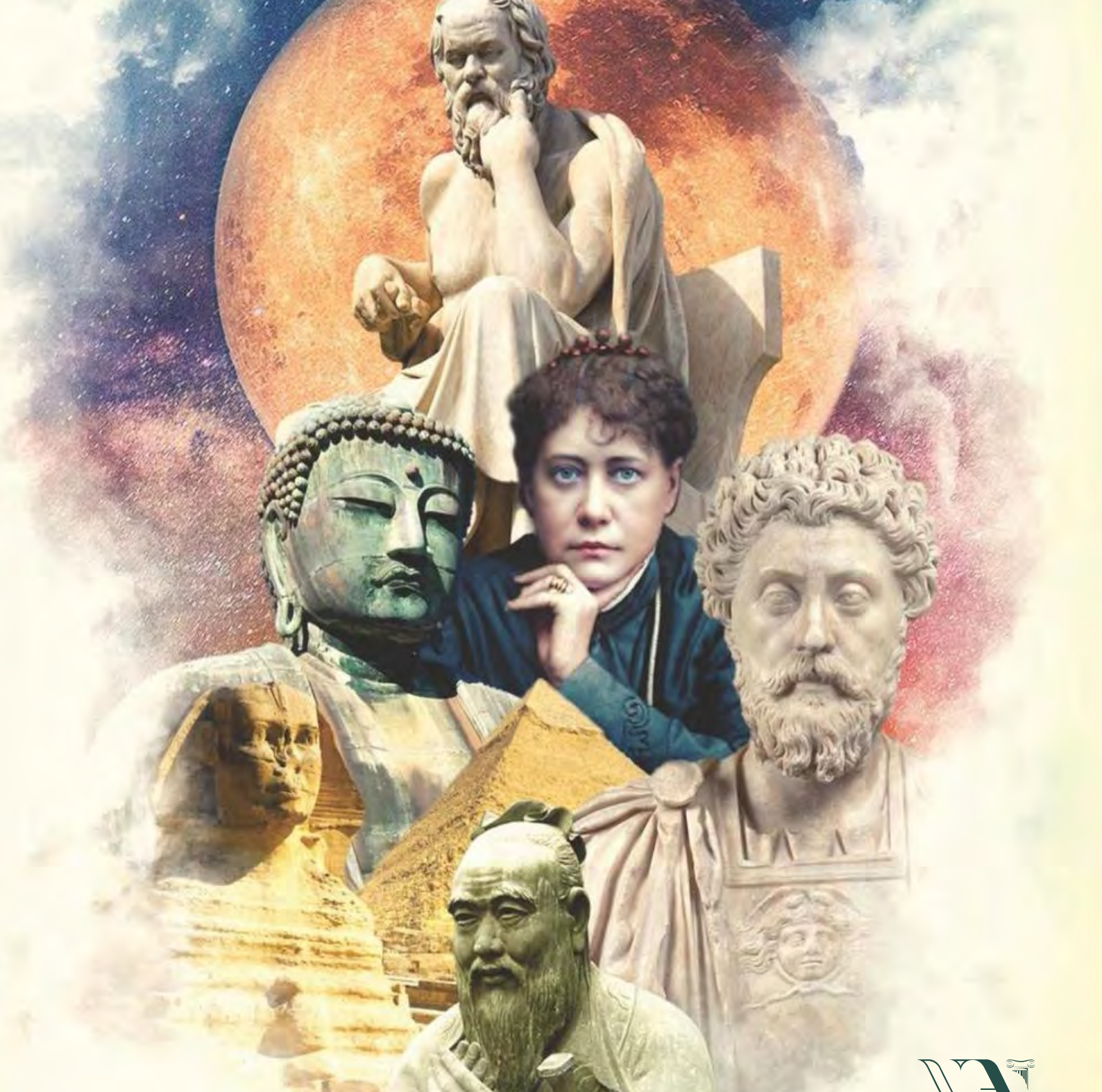
**Viziunea prometeică
și viziunea orfică
asupra Naturii**

Lupul Dacic

Tranziția energetică, o iluzie?

Mecanisme de apărare în psihologie

Curs de

Filosofie pentru viață

ETICĂ

Filosofia naturală • Ființa umană și Cosmosul • Înțelepciunea Indiei • Misterele Tibetului •
Filosofia budistă • Confucius

SOCIOPOLITICĂ

Platon • Aristotel • Filosofia neoplatonică • Egiptul Antic • Stoicismul roman

FILOSOFIA ISTORIEI

Importanța transmiterii istoriei • Istorie și mitologie • Ciclurile istoriei • Libertate și destin

NOUA ACROPOLA
ORGANIZAȚIE INTERNAȚIONALĂ
FILOSOFIE CULTURĂ VOLUNTARIAT

Noua Acropolă București

str. Atanasie Demostene nr. 7, sector 5, București
+40 31 405 2024, +40 723 332 633
na-bucuresti@noua-acropola.ro
luni-vineri 18:00–21:00

Noua Acropolă Cluj-Napoca

str. Horea nr. 10, ap. 9, Cluj-Napoca
+40 740 066 658
na-cluj@noua-acropola.ro
luni-vineri 18:00–21:00

Noua Acropolă Constanța

str. General Manu nr. 24, Constanța
+40 744 525 651, +40 341 730 383
na-constanta@noua-acropola.ro
luni-vineri 18:00–22:00, weekend 10:00–15:00

Noua Acropolă Iași

str. Nicolae Iorga nr. 51, sc. B, ap. 1, Iași
+40 741 394 303
na-iasi@noua-acropola.ro
luni-vineri 18:00–22:00

Noua Acropolă Oradea

str. Biczului nr. 1A, Oradea
+40 755 292 542
na-oradea@noua-acropola.ro
luni-vineri 18:00–22:00

Noua Acropolă Timișoara

str. Gheorghe Lazăr nr. 5, et. 2, ap. 17, Timișoara
+40 744 781 989
na-timisoara@noua-acropola.ro
luni-vineri 18:00–21:00, sâmbătă 16:00–19:00

- 4 Despre Clio, Muza Istoriei
- 5 Împotriva dezbinării, încrederea
- 6 Viziunea prometeică și viziunea orfică asupra Naturii
- 11 Tranziția energetică, o iluzie?
- 14 Despre mecanismele de apărare în psihologie
- 21 Simbolismul porților
- 22 Lupul Dacic
- 27 Anaxagora
- 28 Despre Eudaimonia și Katharsis
- 30 Ziua Pământului
- 32 Conferințe, dialoguri, evenimente
- 34 Curs de filosofie pentru viață

Editor Noua Acropolă România

Director Ivo Ivanovici

Redacție Sonia Ivanovici
Corina Munteanu
Alexandra Stancu

*Distribuție și
relații cu publicul* Mihaela Brătuianu

*Tehno-redactare și
grafică* Florin Ganea
Dan Carp
Ernest Ștefan-Matyus
Paula Dron

Adresă de contact na-bucuresti@noua-acropola.ro

Ivo Ivanovici

Despre Clio, Muza Istoriei

Clio, Muza Istoriei

sec 2, Muzeul Ermitaj, Sankt Petersburg, Rusia

Foto: Mark1978, Wikimedia Commons

Nu cu mult timp în urmă am început să recitim și să reformulăm traducerea capitolelor din cartea *Azi am văzut* a profesoarei Delia Steinberg Guzmán. Iar pentru a pregăti materialul util evenimentului dedicat artei și artiștilor, am recitat primul din seria de articole dedicate *Muzelor*, cel închinat lui *Clio*... Deși cunoșteam de mult timp conținutul și argumentul prezentat, totuși am fost din nou impresionat de ideile și gândurile profunde, expuse într-un mod foarte elegant. Consider că în epoca noastră istorică, atât de complexă și controversată, este mare nevoie de asemenea reflecții inspirate și de gândirea elevată a unui autentic filosof în manieră clasică...

... Am contemplat fermecată o sculptură din marmură cu forme feminine care reprezintă Istoria.

Mi-am propus să privesc dincolo de forme, mai presus de marmură, în încercarea de a înțelege misterul zeiței asociate conceptului de Timp și de Istorie...

Am vrut să mă apropiu de ea cu interpretarea actuală a Istoriei, dar m-am rușinat de vorbirea mea foarte săracă. Mi-am dat seama că Istoria a fost redusă la o serie de povești pe care le citim în cărți, mai mult sau mai puțin răstălmăcite și impregnate de ideologia unei epoci sau a alteia. Am remarcat că Istoria ... este tributară câtorva oameni care trag sforile după bunul lor plac și după propriile interese, niciodată suficient de clare sau de curate. Chiar imaginea Muzei mi-a adus aminte faimosul „Mit al peșterii”, atât de bine prezentat de Platon: niște oameni înlănțuiți împreună în adâncul unei peșteri și niște stăpâni invizibili ai acestora care dau mereu promisiuni de „libertate” celor condamnați să trăiască luând drept realități umbrele proiectate pe pereți. Cei prinși în umbre și înșelăciune, cu greu pot face Istorie; și dacă citesc despre ea, au acces doar la versiunile prezentate de stăpânii ascunși ai peșterii.

În fața unei asemenea dezorientări, a unei asemenea lipse de idealuri înalte ... Istoria a căpătat un aspect aleatoriu și au fost date uitării ritmul, Legea, armonia, principiile, finalitățile și aspectele profunde pe care le presupune mersul înainte al Umanității.

Dar am înțeles că Muza ... nu acționează niciodată din întâmplare. Ea călăuzește evenimente esențiale determinate de Necesitate, Lege și Acțiune. Este, cu siguranță, Muza Destinului. Îi inspiră pe oameni și le arată drumul de urmat, potrivit pentru a ajunge la destinația cea bună.

... Muza Istoriei ... m-a ajutat să înțeleg enigma liberului arbitru, aparent opus predestinării. Am învățat că așa zisele „creații” umane sunt adevărate numai atunci când urmează cursul Marii legi, al Marelui Destin...

Și atunci în ce constă liberul arbitru, capacitatea noastră de creație individuală?

Ne oferă posibilitatea să alegem în mod conștient drumul cel bun, drumul indicat. ... Noi oamenii, avem două posibilități pentru a urma drumul cel bun: ori prin hotărârea conștientă asumată odată cu recunoașterea și acceptarea Legii; ori prin forță, greșind și suferind de mii de ori, pentru a ajunge până la urmă să fugim de greșală la fel cum un copil evită focul care i-ar putea arde pielea, cu toate că nu înțelege caracteristicile focului.

Ochii de marmură ai Muzei ațintesc spre Viitor. În ei am văzut că oricât de mult am uita sensul Istoriei și am trăi închiși în adâncul funestei peșteri materialiste, chiar dacă experimentăm o mulțime de formule golite de conținut, durerea ne va îndruma inexorabil să căutăm linia intangibilă pe care o arată ochii Muzei.

Alegerea – deci, liberul arbitru – înseamnă ori să adoptăm direcția justă cât mai repede și fără suferință sau, dacă o facem cu întârziere, cu suflul sfâșiat de durere.

Oricum ar fi, la capătul Drumului, Muza Istoriei așteaptă, albă și fermă, cu ochii senini din marmură, cu mâna întinsă spre cei care contribuie la scrierea viitorului și nu doar îl contemplă, ca inspirație veșnică pentru cei curajoși și hotărâți, protagoniștii Vieții, cunoscătorii începutului și ai sfârșitului lucrurilor și, prin urmare, ai etapei pe care o parcurgem acum.

Și nu ne mai rămâne decât să-i mulțumim profesoarei Steinberg Guzmán, pentru minunată întâlnire cu Muza Istoriei, Clio¹.

¹ În mitologia greacă se menționează nouă muze, fiice ale lui Zeus și ale titanidei Mnemosyne, asociate de obicei zeului Apollo. Numele generic al muzelor (din gr. μουσαι) are o etimologie incertă, fiind asociat de obicei cu facultatea intuiției sau a inspirației exprimate prin formele cunoașterii raționale și ale creației culturale. Pe de altă parte, numele Clio este derivat etimologic din gr. κλέω sau κλείω („a povesti”, „a face faimos” sau „a celebra”); Clio este deseori menționată ca „cea care proclamă”, „care conferă faimă”.

Foto: Duy Pham, Unsplash

Împotriva dezbinării, încrederea

Delia Steinberg Guzmán

Verbul „a unifica” provine din cuvintele latine „unus” și „facere”, adică „a face unul”, a reuni mai multe părți diferite, totuși coerente, și a le combina astfel încât să se poată realiza o unitate armonioasă și omogenă. Este un act de apropiere, de conectare, în lipsa căruia fiecare dintre părți (sau ființe) ar urma drumuri diferite – ceea ce nu ar fi rău – dar divizate, dezbinat și opuse. Fără acest gest de unire, ar trebui să trăim într-un haos perpetuu, în care ar fi foarte greu să găsim sens existenței și circumstanțelor variabile ale acestora.

Boala care afectează prezentul nostru istoric – și pe care o purtăm cronic de ceva vreme – este chiar separatismul, dezmembrarea, lupta deschisă între facțiuni care devin din ce în ce mai mici, până la confruntarea unui individ cu celălalt. Acest lucru este

experimentat în mediul politic, cultural, religios, artistic, social, familial. Este perceput pe străzile marilor orașe și are deja impact asupra orașelor mici. Neîncrederea este stăpâna comportamentului nostru și acesta devine nepolitic, violent, iritat, lipsit de scrupule, de sinceritate, egoist...

Nu este posibilă conviețuirea atunci când lipsește generozitatea iubirii și când predomină sentimentul egocentric al celor care se consideră unici în lume. Pentru a

trăi împreună, trebuie să ne lărgim conștiința și să facem loc tuturor ființelor vii, să observăm că totul este viu și să înțelegem infinitatea universului. Trebuie să cunoaștem și să prețuim tot ceea ce este... Și să avem curajul să împărtășim ceea ce suntem, cu toți cei care sunt. Nimeni nu se poate împlini dacă disprețuiește împlinirea altora.

Avem nevoie, cu toții în general și fiecare în particular, de o doză bună de unificare. Să reexperimentăm realitatea acelei mari familii care este Umanitatea, fericirea prieteniei, a încrederii reciproce, a dorinței de a colabora și de a ajuta, de a ne putea privi din nou în ochi și de a găsi adevăruri luminoase, în loc de umbre înfricoșătoare. 🌸

Cele trei grații (detaliu din „Primăvara”) – Sandro Boticelli (1445–1510)
Foto: Frank Vincentz, Wikimedia Commons

Viziunea prometeică și viziunea orfică asupra Naturii

Laura Winkler
co-fondatoare Noua Acropolă Franța

**Celebra frază a lui Heraclit, „naturii îi place să se ascundă”,
va primi numeroase interpretări și în același timp
va trezi diverse abordări posibile pentru a-i pătrunde secretele.**

Există în om două căi de înțelegere a naturii și a vieții: cea a omului rațional sau calea omului mitic.

Filosofii presocratici ai Greciei antice, care erau numiți fizicieni deoarece căutau să descifreze misterele naturii și să-i înțeleagă legile, s-au considerat parte integrantă a acestei naturi, a Universului, numit *Kosmos*, emanat dintr-o Inteligență primordială, Theos, organizatorul substanței primordiale, Haosul.

După cum spune Delia Steinberg Guzmán⁽¹⁾, „accesul la cunoaștere are loc, după Platon, când omul se trezește în interior și nu numai pentru că este uimit de lucruri. Filosof este cel ce pune sub semnul întrebării nu numai fenomenul, ci și ceea ce se află în spatele fenomenului. Poate mai mult decât uimire, este vorba de reminiscență, de a fi știut despre ce este vorba și de a fi uitat. Filosofia este o cale ascendentă către ceva din care am coborât aproape fără să vrem. Poate că am căzut și acum ne ridicăm din nou. Această neliniște filosofică este expresia necesității de recuperare și de dobândire progresivă a cunoașterii”. Pentru presocratici, ca și pentru Platon, a cunoaște înseamnă a-ți aminti. Sufletul își amintește ceea ce a văzut în cerul arhetipurilor. Dar această viziune se va schimba odată cu Aristotel, care dezvoltă o perspectivă mai rațională și separă mai clar subiectul ce caută să cunoască, de obiectul cunoașterii. Omul rațional desparte și disociază ființa umană de natură și de sacru.

VIZIUNEA ORFICĂ ȘI VIZIUNEA PROMETEICĂ

Odată cu Aristotel se dezvoltă viziunea prometeică asupra naturii, care se opune viziunii orfice, mai arhaică și tradițională.

Viziunea orfică este aceea a omului mitic, care simte că viața însuflețește toate formele, într-o exprimare armonioasă. Omul mitic este cufundat în lume, o simte, o poartă în sine, este un microcosmos integrat într-un macrocosmos.

Omul rațional își schimbă relația cu natura și dezvoltă o viziune prometeică, care se va propaga până astăzi, cu corolarul său de reușite tehnologice extraordinare, dublate de dezastrele ecologice pe care acestea le generează.

Filosofii neoplatonici, ca și stoicii, vor reveni la noțiunea de *phusis* în spiritul principiilor orfice, dar curentul aristotelic va continua și se va consolida odată cu venirea creștinismului, care se va inspira de la Aristotel pentru a întări lupta dintre spiritul pur și materia impură. De atunci, omul va apărea ca o creatură aparte, care are dreptul de a stăpâni și de a exploata natura în folosul său.

VIZIUNEA PROMETEICĂ ASUPRA NATURII

Viziunea prometeică se bazează pe mitul lui Prometeu care fură focul inteligenței de la Zeus pentru a-l da oamenilor

Orfeu
Muzeul Național de Arheologie, Napoli
Foto: Albert, Flickr

astfel încât, prin cunoaștere, să poată ieși din ignoranță și barbarie. Dar marea generozitate a Titanului este deturată în favoarea egoismului și a meschinăriei umane, iar inteligența divină se transformă într-o sete de putere și o mândrie excesivă, *hubris*.

În viziunea prometeică, natura este un dușman ostil, care rezistă și își ascunde secretele. Există o opoziție între natură și oameni, bazată pe rațiunea și voința omului care caută să-și satisfacă dominația și drepturile sale asupra naturii prin tehnologie.

Atitudinea prometeică folosește procedee tehnice pentru a smulge secretele naturii, în scopul de a o exploata mai bine. Acest lucru a permis ascensiunea modernității și a erei industriale. În această viziune, a fi violent cu natura nu prezintă o problemă.

FIZICA FOLOSIRII NATURII

Atitudinea prometeică a dat naștere civilizației noastre moderne și ascensiunii globale a științei și a industriei.

Aceasta este o viziune raționalistă reducționistă. *Logos*-ul (discurs, intelect) fără *Eros* (dragoste, conexiune) are ca rezultat crearea unei lumi-obiect, conform viziunii lui Martin Buber, filosof evreu de origine germană (1878–1965). La aceasta se adaugă o teză antropocentrică care favorizează conceptul, detaliul, multiplicitatea, fragmentarea, parțialitatea, care duc spre moarte.

Portretul lui Francis Bacon – Paul van Somer I (1576–1622)
Foto: Wikimedia Commons

Din *postură de arbitru*, știința se străduiește să constrângă natura să-și mărturisească secretele. Pentru a obține acest lucru, ea nu ezită să aplice tortura. Francis Bacon (1561–1626), filosof englez, fondatorul științei experimentale, spunea: „secretele naturii se dezvăluie mai degrabă sub tortura experimentelor decât atunci când acestea își urmează cursul natural”. El consideră că rasa umană trebuie să-și recupereze drepturile asupra naturii, „drepturi cu care a înzestrat-o munificența divină”. George Cuvier, anatomist și paleontolog francez (1769–1832) avea următoarea formulă: „observatorul ascultă Natura, experimentatorul o supune la interogatorii și o forțează să se dezvăluie”.

Această viziune derivă și din gândirea creștină conform căreia omul, „prin natura sa”, nu mai este asemănător cu plantele și animalele: esența și devenirea sa se află acum sub semnul grației divine, mai presus de natură, într-o transcendență care îi conferă omului dreptul și datoria de a administra tot ceea ce este viu, prin organizare și aranjare după nevoile proprii.

OBȚINEREA FORȚATĂ A SECRETELOR PRIN ȘTIINȚĂ ȘI TEHNICĂ

Științele aplicate au folosit încă din antichitate trei metode complementare: experimentarea, mecanica, magia. Cunoașterea înseamnă putere.

Experimentarea este o cunoaștere imediată. La început, în timpul lui Roger Bacon, filosof, om de știință și alchimist englez (1214–1294), aceasta era privită ca o experiență trăită, ce putea fi sensibilă sau spirituală. Cu ajutorul ei devenim experți, abili în a discerne secretele naturii și în a le folosi ca pe un instrument. Cu timpul, aceasta avea să devină metoda științifică bazată pe experimentare, ale cărei reguli au fost stabilite de către Galileo (1562–1642).

Când violența se convertește într-o stratagemă, se inventează mecanica. Aceasta este o tehnică prin care natura este păcălită să meargă acolo unde nu vrea. Domnia mașinării se impune prin presiunile și pârghiile sale. Omul imită stângaci geniul naturii în procesul creației. Prin mecanică, stratagemele îndepărtează obstacolele. Mașinile devin zeul *ceasornicar* al lui Voltaire, iar *Omul, stăpân al lucrărilor lui Dumnezeu* – Johannes Kepler (1571–1630). Când ne dăm seamă că nu vom putea ajunge la cauzele metafizice, ne mulțumim cu un „cum”, uitând de un „de ce”. Începând cu secolul XVIII, Dumnezeu a devenit o ipoteză inutilă. Când Napoleon I-a întrebat pe Pierre Simon Laplace (1749–1824) ce rol a jucat Dumnezeu în viziunea sa privind *Sistemul lumii*, el i-a răspuns: „Sire, nu am avut nevoie de aceasta ipoteză”.

Dintr-o perspectivă romantică, asistăm la moartea naturii. Magia funcționează ca o tehnică de constrângere a puterilor invizibile, zei sau demoni, care conduc fenomenele naturii. Ea poate merge în două direcții opuse: să se pună în slujba omului, într-un scop egoist, devenind magie neagră prin tehnica ei utilitară sau, să fie în slujba unirii cu sufletul lumii, devenind magie albă, într-o atitudine orfică.

Johannes Kepler – August Köhler (1883–1964)
Foto: Wikimedia Commons

VIZIUNEA ORFICĂ ASUPRA NATURII

Viziunea orfică urmează învățăturile lui Orfeu, fondatorul unei religii a misterelor, foarte arhaică. Fiul lui Apollo și a unei muze, el comunica, prin intermediul lirei cu animalele, iar natura îi răspundea. Știa să dialogheze cu natura și să o audă, să-i explice cântecul. El a vizitat invizibilul, lumea de dincolo. Este o ființă care exprimă captarea intuitivă și reminiscența.

Phusis este un concept orfic potrivit căruia omul se consideră ca parte integrantă a naturii. Frumusețea naturii prefigurează arta, deja prezentă într-un mod imanent. Orfeu intră în contact cu natura prin artă, care va deveni canalul său de exprimare.

Natura nu este un dușman de învins, ci un mister în care cineva poate fi inițiat.

Această cale încurajează metode și învățături care permit dezvoltarea resurselor interioare umane și amplificarea conștiinței pentru a se iniția în secretele naturii și a se transforma. Este o cale practică a experienței și nu a discursului. Aceste cunoștințe nu sunt exterioare propriei persoane, ci sunt redescoperiri ale potențialului pe care-l posedă sufletul când intră în contact cu *phusis*, cu natura. Aceasta este inițierea: împărtășirea înțelegerii legilor naturii.

Foto: Tati Itat, Pexels

Apollo Belvedere (detaliu)
atribuită lui Leochares, sec IV î.Hr.
Foto: Marie-Lan Nguyen, Wikimedia Commons

CALEA ORFICĂ. FIZICA CONTEMPLĂRII

Încet-încet, prin disciplina pe care o exercităm asupra noastră înșine, cu scopul de a ne centra și a obține claritate în invizibilul acestui mister al naturii, începem să înțelegem cum să ne supunem legilor sale, întrucât această supunere asigură armonia. Nu există o operă de artă mai frumoasă decât viața celui care știe să o trăiască în armonie. Este marea lucrare. Este ceea ce alchimiștii au numit transmutarea finală.

Prin urmare, calea orfică propune indivizilor posibilitatea de a-și transforma călătoria vieții în înfăptuirea celei mai mari opere de artă: propria lor viață. O comunitate care devine precum o operă de artă este una atractivă, este morală, estetică și metafizică. Aici găsim motivul pentru care trebuie să reînvățăm cum să muncim din interior spre exterior.

Este o fizică a contemplării care poate părea naiv idealistă, dar care este dezinteresată și tinde către unitate, folosind limbajul mitului și al simbolului, adică limbajul sufletului. Ea transmite forța unirii, Eros-ul, și recunoaște natura drept sursă a vieții. Pentru a stabili un contact mai profund cu natura, ea aplică un raționament analogic și non-analitic. Se exprimă sub diferite forme, prin imaginație și artă.

În acest fel putem înțelege originea lucrurilor, fără a le distruge.

Umbrele căii orfice pot conduce la un anumit „primitivism”, la căutarea unei epoci de aur și a unei vieți simple, cu dorința de a păstra toate lucrurile în starea lor primară, dar această poziție este în parte contrară naturii, care se arată ea însăși în progresie și evoluție constantă nu numai a formelor, ci în principal a conștiinței.

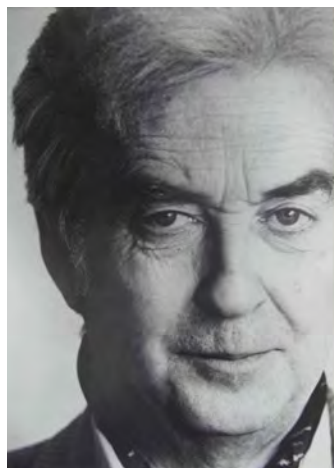

Pierre Hadot (1922–2010)
filosof, istoric și filolog
Foto: Despatin & Gobeli, Wikimedia Commons

Albert Einstein (1879–1955)
fizician teoretician
Foto: Ferdinand Schmutzer, Wikimedia Commons

Gilbert Durand (1921–2012)
filosof
Foto: Ariamuddarn, Wikimedia Commons

Trinh Xuân Thuận (1948–)
astrofizician
Foto: Librairie Mollat, Wikimedia Commons

TRANSFORMAREA MODELELOR OPUSE ÎN MODELE COMPLEMENTARE

Ca puncte de plecare pentru modelele de civilizație, cele două atitudini, prometeică și orfică, sunt foarte diferite, așa cum a explicat atât de bine Pierre Hadot.⁽²⁾

Filosofia naturală

Contrar a ceea ce se crede în mod obișnuit, filosofia naturală nu a fost înlocuită nici de științele naturii, nici de teologia naturală și continuă să-și cultive particularitatea în mai multe domenii care se îndepărtează atât de modelul științific, cât și de doctrinele supranaturalului. Unul dintre locurile în care această reflecție înflorește este Cercul Internațional de Filosofie a Naturii, la care participă peste o sută de profesori-cercetători din mai multe sfere intelectuale și geografice. Acesta a fost fondat în 2008 de către Miguel Espinoza de la Universitatea din Strasbourg. Printre problemele abordate se numără următoarele: continuitatea de la știință la metafizică, relația dintre matematică și lumea sensibilă, naturalismul, diferitele clase de causalitate din știință și relațiile lor cu determinismul și libertatea, precum și problema înțelegerii naturii - ierarhia și legăturile dintre diferitele sale straturi (fizic, chimic, biologic, psihologic și social). Aceste subiecte au fost discutate pe larg până acum în șapte congrese desfășurate la Paris (de două ori), Mexic, Temuco (Chile), Malaga, Bogota și Valdivia (Chile), ale căror lucrări au fost publicate în mai multe volume colective: *Eikasia*, *Revista de Filosofie*, 27 (2009); 35 (2010); 43 (2012); 54 (2104); iar din 2014 în *Scripta Philosophiae Naturalis*.

În 1992, aproximativ 4000 de oameni de știință au publicat *Apelul Heidelberg*: un manifest în favoarea ecologiei științifice și tehnice, dublată de un avertisment împotriva „ideologiei iraționale” care „idealizează” natura și refuză progresul care constă în „punerea naturii în slujba omului și nu invers”. Această postură este ceea ce Pierre Hadot numește *prometeism*.

Dar oamenii de știință nu sunt toți în acord, așa cum a demonstrat conferința de la Sorbona din 2012 privind problema sacralului și a naturii. Alți savanți recunosc existența unui mister dincolo de puterea lor de înțelegere, un plan invizibil și „voalat” al realității, accesibil altor niveluri de conștiință, dincolo de timp și spațiu.

Fără a nega raționalitatea, a cărei importanță și limite o subliniază, atitudinea acestor savanți relevă ceea ce Pierre Hadot numește *orfism*, o contemplare poetică a naturii la un loc cu smerenia și respectul. Oameni de știință precum Albert Einstein sau Trinh Xuân Thuận își aduc contribuția în zona de confluență dintre spiritualitate, filosofie și știință, care s-a dezvoltat în ultimii ani sub denumirea de *panenteism*.

Dacă civilizația noastră modernă provine din toate excesele viziunii prometeice, e timpul să redescoperim și să dezvăluim calitățile viziunii orfice, mai potrivită nevoilor vremurilor noastre de tranziție și să reînnoim o legătură vie cu natura și cu secretele sale, pentru a învăța să trăim în armonie cu ea.

Aceste două orientări sunt necesare și uneori se regăsesc unite în același personaj, manifestând tot ce este mai bun din ambele, ca de exemplu la Platon sau la Leonardo da Vinci. Le putem asocia și cu imaginarul diurn și nocturn al filosofului Gilbert Durand (1921–2012) care se succed, coexistă sau se amestecă. Cheia constă în a reuși armonizarea aspectelor pozitive într-o imaginație sintetică, care să permită circulația inteligenței și a vieții. 🌀

Notițe bibliografice

- [1] *Curs de Istoria filosofiei antice*, Delia Steinberg Guzmán
[2] *Vălul lui Isis, eseu despre istoria ideii de Natura*, Editura Gallimard, NRF Essais, 2004, Pierre Hadot.

Tranziția energetică, o iluzie?

Jean-Pierre LUDWIG
formator în filosofie

*articol publicat în Revue Acropolis,
în data de 2 februarie 2023*

Foto: Mick Truys, Unsplash

Tema tranziției energetice este adusă în mod regulat în discuție, ca răspuns la fenomenul de încălzire globală pe care noi l-am provocat. Și ce-i cu asta?

Toată lumea știe povestea broaștelor din oala cu apă fierbinte. Dacă le scufundați când apa este clocotită, vor sări din oală datorită instinctului de supraviețuire și se vor salva. Dar dacă puneți broaștele într-o oală cu apă la temperatura camerei, pe care o veți încălzi puțin câte puțin, ele vor încerca cu mai puțin efort să se obișnuiască progresiv cu temperatura care crește, până vor pieri fierte!

Sistemul nostru materialist, care a inventat conceptul de societate de consum și de divertisment, ne-a pus în postura de broaște. Și nu mă refer doar la încălzirea globală.

Puțină istorie...tranziția de la lemn la cărbune a crescut consumul de lemn!

Cu toții am citit în cărțile noastre de istorie că revoluția industrială a produs tranziția de la epoca lemnului la cea a cărbunelui, ceea ce a permis un mare pas înainte... Nu voi discuta oportunitatea acestui progres, deoarece totul depinde de context ... teren plat sau buza prăpastiei ...

Analiza istorică ne permite însă să vedem că nu a existat o tranziție de la lemn la cărbune, ci dimpotrivă, o intensificare a utilizării lemnului pentru a produce cărbune. Într-adevăr, producția de cărbune a necesitat cantități enorme de lemn pentru a susține kilometri de galerii miniere, apoi pentru a amplasa milioane de traverse de cale ferată necesară pentru alimentarea termocentralelor cu cărbunele extras din mine. Astfel, în jumătate de secol, țările „în proces de industrializare” ale vremii, au înregistrat o creștere a consumului de lemn de 3, 6 sau chiar de 10 ori mai mare. Astăzi ne confruntăm cu o situație similară, deși mai alarmantă, pentru că am mai înaintat cu câțiva pași!

Energiile regenerabile, utilizate pentru prelungirea duratei de viață a combustibililor fosili

Noi uităm să menționăm că, pe lângă faptul că producția de energii regenerabile este în creștere, acestea sunt folosite des pentru întreținerea și îmbunătățirea utilizării infrastructurilor de exploatare a combustibililor fosili. De exemplu, cel mai mare parc eolian din Europa, aflat în Marea Nordului, este folosit pentru a furniza energia care ajută la prelungirea exploatării câmpurilor respective...

Când tranziția ecologică necesită mai multă energie fosilă

Pentru a construi ceea ce ni se prezintă ca alternative verzi durabile, „mașini verzi”, folosim foarte multă energie fosilă: pentru producția de oțel, de plastic și pentru toate elementele care alcătuiesc vehiculul (să nu mai vorbim de baterii, care necesită extracția pământurilor rare folosind combustibili fosili). Acest proces, în plus, accelerează „învechirea” produselor pe care căutăm să le înlocuim. La fel este și pentru fabricarea turbinelor eoliene, folosim oțelul produs de furnalele pe cărbune... iar exemplele pot continua.

Ne aflăm exact în aceeași situație (dar într-un stadiu mai avansat) ca în timpul presupusei tranziții energetice din sec XIX: consumăm infinit mai multă energie din vechiul sistem pentru a produce puțină energie „virtuoasă” în noul sistem, care nu va fi sustenabilă, deoarece întreținerea sa va depinde de energiile vechi, așa cum vom vedea imediat.

Foto: John Cameron, Unsplash

Cel mai rapid răspuns este **acțiunea**. — proverb american

Foto: Daniele Franchi, Unsplash

Energia din natură nu este neapărat o sursă de energie utilizabilă

Vincent Mignerot¹ explică diferența dintre energie și o sursă de energie disponibilă. Vântul, apa, soarele, nu sunt surse disponibile de energie, deoarece fiecare dintre aceste energii naturale necesită convertoare pentru a furniza energie utilă omului. Aceste convertoare sunt simple sau complexe: mori sau baraje de apă, mori de vânt sau turbine eoliene, centrale nucleare sau pe biomasă etc. În ceea ce privește hidrogenul, utilizarea acestuia va fi doar la nivel restrâns, având în vedere risipa de energie necesară pentru extragerea lui.

¹ Eseist francez născut în 1978, a cărui activitate se concentrează pe sinestezie (starea neurologică care combină percepțiile senzoriale între ele sau cu elemente ale limbajului sau ale cunoștințelor și care aduce în conștiință un mod în care corpul și mintea lucrează împreună) și pe colapsologie (curentul de gândire trans-disciplinar apărut în anii 2010, care ia în considerare riscurile, cauzele și consecințele unui colaps al civilizației industriale).

Foto: Appolinary K, Unsplash

Energia „verde” nu este neapărat utilizabilă într-un mod durabil

Toate aceste convertoare necesită acces la combustibili fosili pentru a fi construite, precum și pentru a le întreține sau înlocui. Într-un sistem fizic guvernat de uzură și de legea universală a entropiei, mișcare perpetuă nu există. Tot ceea ce se produce trebuie la un moment dat să fie înlocuit și nu există sistem care să producă mai multă energie decât consumă, pentru a asigura surplusul necesar întreținerii sau înlocuirii lui. Acesta este motivul pentru care aceste energii verzi nu se autosusțin și necesită alte energii care să fie convertite.

Vincent Mignerot explică în rezumat că singurele surse de energie disponibile și regenerabile sunt lemnul, biomasă care poate fi arsă și calorii alimentare pe care omul le găsește în ființele vii.

Mirajul procentelor

De îndată ce vorbim despre tranziție, ne felicităm pentru procentul de energie curată, care crește. Dar, așa cum arată foarte bine Jean-Marc Jancovici² în conferințele sale,

² Inginer, profesor și scriitor francez născut în 1962, creator al amprentei de carbon pe care a dezvoltat-o împreună cu Agenția de Mediu și Management al Energiei. În 2018, a devenit membru al Înalțului

aceste rate de creștere nu reduc consumul de combustibili fosili în valoare absolută. Doar panta curbei de creștere se înclină ușor: consumul lor continuă să crească, în paralel cu cel al energiilor verzi. În cele din urmă, volumul de CO₂ continuă să crească, pentru că cerem din ce în ce mai multă energie, atât individual, cât și datorită creșterii demografice a umanității!

Și dacă modelul nostru de societate este cel care ar trebui schimbat?

Chiar dacă noțiunea de tranziție energetică rămâne în discuție dacă nu este o iluzie intelectuală, soluția esențială pentru viitor este foarte clară: o schimbare în societate. Avem nevoie de modele de dezvoltare a omenirii care să nu se bazeze pe consum și pe distrageri inutile, ci pe calitatea relațiilor umane și pe solidaritatea, atât orizontală cât și inter-generațională, a oamenilor. Avem nevoie de un efort așezat dar regenerativ, care să servească drept liant al fraternității umane. ♻️

Consiliu pentru Climă din subordinea primului ministru. Susține conferințe pe tema încălzirii globale. Potrivit acestuia, modelul societăților occidentale este sortit declinului, deoarece sistemul lor economic dependent de energia provenită în principal din combustibili fosili nu este sustenabil.

Despre mecanismele de apărare în psihologie

Dr. Alexandru Păunescu

Foto: Jakob Owen, Unsplash

Foto: Noah Busch, Unsplash

In întreaga natură funcționează un principiu de apărare în fața pericolelor și a adversităților. Ființa umană, comparativ cu celelalte ființe de pe planetă, are o organizare mai complexă. Potrivit unor tradiții străvechi, omului i se pot atribui trei componente esențiale: corp, suflet și spirit. Sufletul cuprinde emoțiile și mintea noastră, în timp ce spiritul se referă la valorile atemporale. Fiind nepieritor și indestructibil, spiritul nu poate să fie pus în pericol. În schimb sufletul și corpul cu care acționăm în lume zi de zi, aici în planul material, pot fi puse în pericol sau în dificultate într-o mare varietate de situații. La nivel fizic mecanismele de apărare au o vechime considerabilă și se regăsesc în principal sub forma instinctului de conservare. Ele sunt reprezentate de reacțiile automate: de pildă ești pe punctul de a te lovi și corpul se ferește aproape instantaneu. Desigur, omul are posibilitatea ca prin judecată și puterea voinței să se suprapună instinctului de conservare și să adopte un alt comportament decât cel instinctual, ca de exemplu în cazul oamenilor care s-au sacrificat pentru a-i salva pe alții. La nivel sufletesc, pericolul se manifestă în forma situațiilor care provoacă suferință în sens psihologic, de la cele mai grele, cum ar fi de pildă pierderea unei persoane dragi, până la cele mai ușoare împrejurări, percepute ca neplăcute sau care deranjează. Și în aceste cazuri apar reacții involuntare, de data aceasta însă din partea psihicului. Sunt reacții care apar instinctiv și nu ca rezultat al unei elaborări conștiente, deci sunt în general, reacții inconștiente. Ne interesează acest subiect

pentru ca oamenii să cunoască tendințele automate de reacție a psihicului, atunci când în interiorul acestuia este pe cale să apară o emoție negativă, o stare afectivă pe care psihicul o percepe ca fiind deranjantă.

Mecanismele de apărare sunt acele operații ce înlătură din conștiință componentele afectelor neplăcute. Apărarea are ca scop să atenueze sau să mascheze situațiile dificile sau dezagreabile din punct de vedere psihologic, precum: conflictele, frustrarea, anxietatea, stresul, rușinea, vinovăția, pericolele etc, indiferent de contextul lor. Rezultatul apărării este că o parte dintre elementele negative sau chiar toate devin inconștiente și, aparent, dispar.

Un mecanism de apărare nu produce daune dacă este folosit pe moment, iar apoi persoana conștientizează corect situația și se confruntă cu ea, fapt care se întâmplă de nenumărate ori în viață. Problemele apar dacă utilizarea devine cronică și se transformă într-un stil de viață; realitatea este distorsionată și persoana nu conștientizează fenomenul.

Mecanismele de apărare sunt o ipostază a principiului general de echilibru ce caracterizează funcționarea ființelor vii. În fiziologia corpului, acest principiu se numește homeostazie. Echilibrul guvernează în egală măsură și psihicul: de exemplu, situația în care cineva începe să mănânce mai mult decât de obicei pe fondul unei perioade mai stresante, se referă la o reacție automată prin care

Foto: Serrah Galos, Unsplash

neplăcerea resimțită psihic este echilibrată printr-o plăcere obținută în plan fizic.

În ceea ce privește mecanismele de apărare, ne confruntăm cu un aspect negativ legat de faptul că echilibrarea se obține prin camuflarea realității. De aceea unii autori au vorbit despre obiceiul omului de a se minți pe sine însuși. Sunt minciuni pe care omul și le spune sieși pentru a evita durerea sau situațiile stânjenitoare. Așadar, aparent, nu vrea să vadă adevărata realitate, cel puțin pe moment. În acest sens mecanismul de apărare se poate defini ca o rezistență în calea aflării adevărului, motivată de diverse atașamente, slăbiciuni sau hipersensibilități aparținând persoanei în cauză.

De exemplu, omul refuză să-și vadă defectele sau cel puțin unele dintre acestea și apropiatii sau alte persoane care fac observație asupra lor se lovesc de o rezistență. Evident, aici intră în joc și formația morală a individului.

Ponderea mecanismelor de apărare în comportamentul psihologic al unei persoane depinde de cum se prezintă persoana respectivă în ansamblul său, cu toate aspectele sale. Cunosându-le, vom putea mai ușor să înfruntăm în mod conștient împrejurări supărătoare, pentru a găsi în final soluții corecte și constructive de evoluție proprie și de rezolvare bună a situațiilor.

În psihologie se mai vorbește și despre mecanisme de degajare și de coping, concepte care se referă la efortul oamenilor de a conștientiza și de a soluționa întâmplările neplăcute prin care trec.

Foto: Priscilla Dupreez, Unsplash

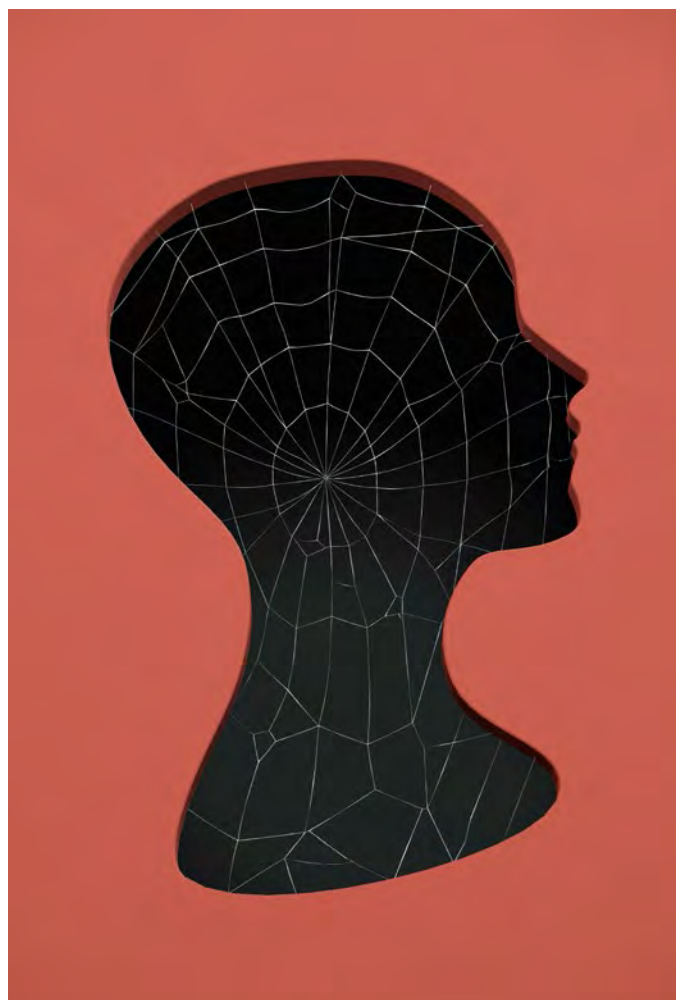

Foto: CDD20, Unsplash

Vom enumera câteva mecanisme, nu toate, pentru a avea o imagine concretă despre acestea.

Activismul este o apărare care se produce prin implicarea în diverse activități. În perioadele când nu are ceva de făcut, persoana este cuprinsă de sentimente negative la care nu vrea să se gândească și atunci caută să aibă programul plin de activități.

Afilieră este mecanismul prin care persoana cu probleme caută o altă persoană sau un grup de persoane căreia să i se confeseze pentru a se simți mai bine. Dacă acțiunea este strict limitată la primirea de ajutor sau sprijin, nefiind dublată de nicio încercare proprie de a face față situației, atunci este un mecanism de apărare. E vorba de persoane care la cea mai mică problemă au nevoie să se confeseze altcuiva. Dacă se caută ajutor în sensul de învățături de aplicat în practică, atunci nu e mecanism de apărare, ci dimpotrivă, o strategie corectă și conștientă de înfruntare a adversității. În traumatismele psihice mai puternice, când subiectul nu poate să facă față singur la început, afilierea este de ajutor pentru a se putea depăși cu bine situația grea.

Clivajul este un mecanism întâlnit la persoanele care nu suportă ca lucrurile să se întâmple altfel decât vor ele; consecința este un comportament extremist: realitatea este fie absolut bună, fie absolut rea. În unele zile o persoană e

Foto: Evgeni Tcherkasski, Unsplash

Negarea constă în respingerea unui aspect din propria viață sau din propriul mod de a fi, evident, fiind vorba de un aspect care dintr-un motiv sau altul are un impact negativ asupra psihicului: „nu este adevărat că...”. E un mecanism asemănător „politicii struțului”. Deseori mecanismul se epuizează în timp, negarea fiind aici faza inițială de reacție a subiectului la un eveniment traumatic. De exemplu, un om care este supărat pe cineva, când este întrebat, nu recunoaște.

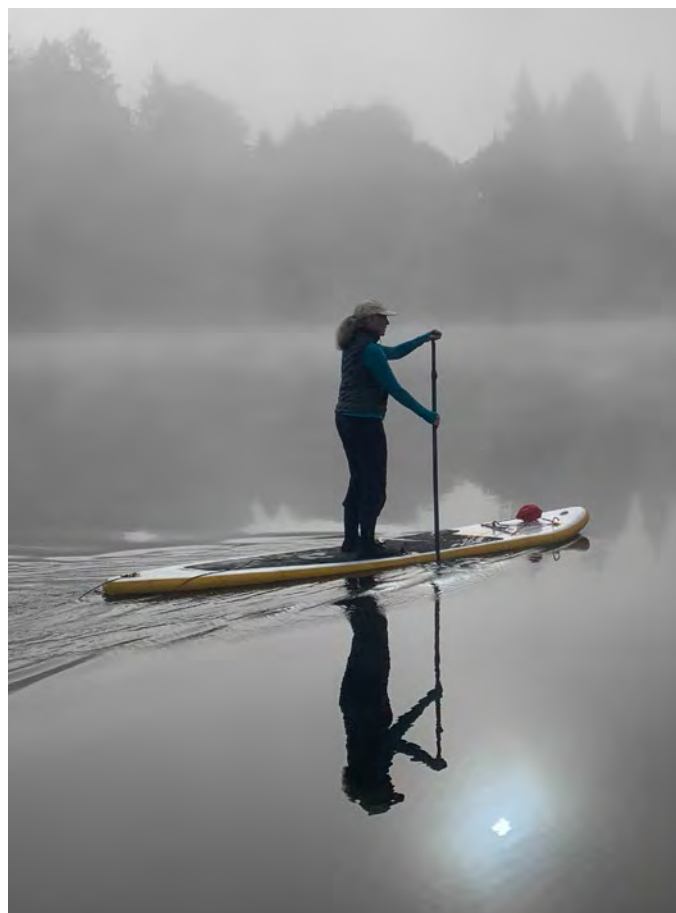
Identificarea este mecanismul prin care subiectul se identifică, în mod inconștient, parțial sau total, cu un model ales, finalitatea fiind evitarea de a vedea cum e cu adevărat propria persoană, cu slăbiciunile ei. Mecanismul e mai frecvent la copil și adolescent dar apare și la adulți cum ar fi, de exemplu, identificarea cu lideri în general sau persoane cu o anumită autoritate. Identificarea cu agresorul este o situație particulară, însă cu o valoare defensivă mai pronunțată decât identificarea descrisă anterior. Sentimentul de agresare și poziția pasivă de victimă sunt compensate prin trecerea proprie în poziție de deținere a puterii prin intermediul atașării de cei ce dețin puterea. „Sindromul Stockholm”, cunoscut mai ales din filme, este o variantă a acestui mecanism. Se observă uneori la prizonieri și victime. Există și conceptul de identificare cu victima. Poziția de victimă prezintă avantaje: fie atrage atenția și ajutorul celorlalți, persoana evitând prin asta întâlnirea cu sine însăși, cu propriile probleme, fie este un fel de răscumpărare pentru sentimente de vinovăție proprii.

Foto: Margit Bantowsky, Unsplash

văzută bună și demnă de iubire, iar în alte zile aceeași persoană e văzută ca fiind rea, ambele viziuni fiind exagerate.

Contra-investirea are originea în ceva ce conștiința nu vrea să admită: o dorință nepermisă, o anumită frică, o anumită caracteristică a propriei personalități etc. Acest ceva este împins în inconștient în timp ce în paralel se dezvoltă un interes pentru altceva care să fie acceptat. Așadar, există o relație strânsă cu un alt mecanism de apărare, refularea, dar spre deosebire de refulare, investirea permite o eliberare a energiei psihice implicate. De exemplu, cineva este preocupat să aibă o excelentă imagine în ochii celorlalți, și de aceea adoptă în general un comportament amabil, rădăcina acestuia fiind de fapt egoistă; în realitate nu conștientizează egoismul și construiește o amabilitate care nu va rezista în situații mai dificile. Omul conștient nu fuge de aspectele lui negative, le asumă și cultivă virtuțile corespunzătoare în mod responsabil.

Refularea constă în împingerea în inconștient a unor elemente percepute ca foarte neplăcute, evitându-se astfel conștientizarea dureroasă. Îmbracă aparența uitării, însă elementele refulate pot reveni involuntar în conștiință în diverse circumstanțe sau pot provoca alte efecte cum ar fi oboseala cronică, atacurile de panică, lapsusurile, pronunțarea sau scrierea greșită de cuvinte, diverse acte accidentale etc.

Intelectualizarea este mecanismul prin care, pentru a evita trăirea stării afective negative, se recurge la raționamente varii, mai mult sau mai puțin abstracte sau generale, care nu se mai referă în mod direct la propria persoană sau la subiectul propriu-zis, permițând astfel evadarea de la problema reală.

Evitarea constă efectiv în ocolirea persoanelor sau a situațiilor neplăcute sau a celor care trezesc într-un fel sau altul afecte conflictuale.

Proiecția constă în atribuirea altei persoane sau altor persoane a unor gânduri, emoții sau comportamente care de fapt aparțin propriei persoane, dar fiind negative nu sunt recunoscute și asumate conștient. Persoana care proiectează are o slabă deprindere în a se examina pe sine însăși, în a face introspecție. De asemenea, proiecția poate trăda prezența la subiect a unui exagerat simț critic față de ceilalți. Zgârcitul e înclinat să observe la ceilalți lăcomia, cel agresiv cruzimea etc. Când se proiectează, subiectul îi tratează pe ceilalți conform cu ceea ce ar simți despre el însuși, dacă n-ar proiecta. Acesta este un mecanism în măsură să devină parte a caracterului, a modului de a fi.

Identificarea proiectivă are la bază o proiecție așa cum a fost descrisă anterior. Dar apare ceva în plus: un proces de sugestie sau de manipulare, adresat de persoana care proiectează către persoana asupra căreia se proiectează. Finalitatea este ca persoana asupra căreia se proiectează să

Foto: Andriyko Podilnyk, Unsplash

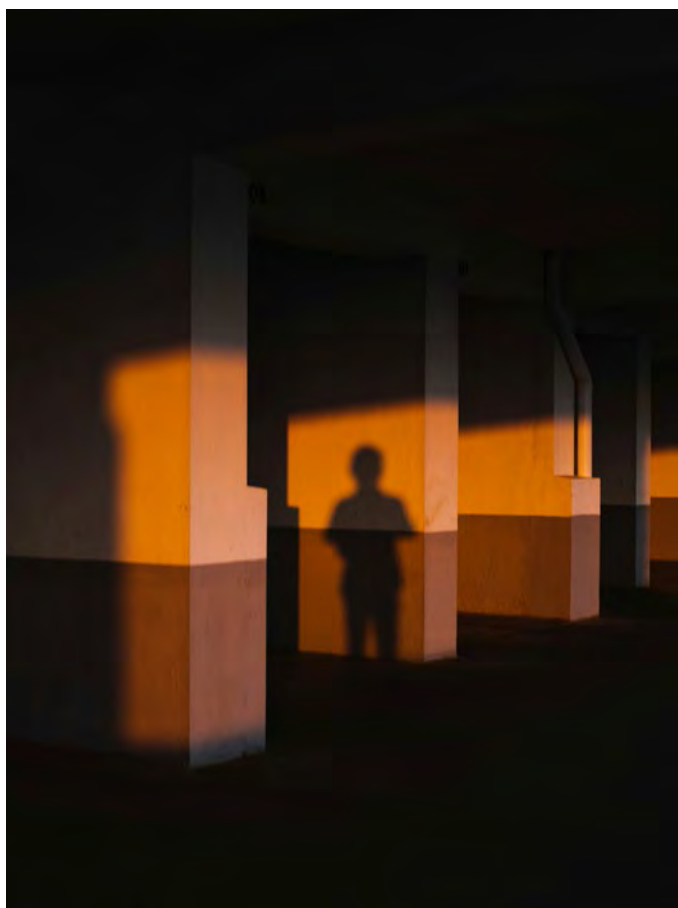

Foto: Ahmed Nishaath, Unsplash

se identifice cu elementul proiectat. Este o apărare însoțită și de atac. De pildă, cineva poate să se simtă într-o anumită situație neputincios. Acesta proiectează sentimentul neputinței asupra unei alte persoane cu care interacționează, dar nu numai atât: procedează într-un fel în care cealaltă persoană să simtă ea că este neputincioasă, adică aceasta să se identifice cu neputința. Uneori, proiecția seamănă cu o răzbunare: să-l faci pe celălalt să se simtă prost. De pildă cineva care își iese ușor din fire când este pus sub presiune și îi face pe toți cei din jurul său să se simtă nefericiți.

Raționalizarea este justificarea logică, mai mult sau mai puțin convingătoare, a motivelor adevărate ale unor gânduri, comportamente sau sentimente proprii. Recunoașterea adevăratelor motive este deranjantă pentru subiect. Evident, mecanismul e inconștient. Un celebru exemplu este din fabulele lui Esop: o vulpe e surprinsă în vița de vie având intenția să mănânce struguri. Din nefericire strugurii sunt sus și vulpea nu poate să ajungă la ei. Cineva o surprinde în vița de vie și o întreabă de ce nu mănâncă struguri. Orgolioasă, vulpea răspunde că strugurii sunt acri, deci nu recunoaște că de fapt nu poate ajunge la ei. În viața de zi cu zi mecanismul este deosebit de frecvent. Oamenii justifică erori și omisiuni prin varii argumente: că n-au avut timp, că nu s-au simțit bine etc. De fapt, motivele nu sunt reale, ci persoana nu vrea să admită că ea e responsabilă pentru ce a făcut, că nu a fost concentrată sau atentă. Justificările sau raționalizările sunt folosite pe larg pentru a camufla propria lene, comoditate, propriile

Foto: Inga Gezalian, Unsplash

frici, propriile greșeli. Se evită anxietatea provocată de culpabilitate. Mecanismul de apărare e declanșat atunci când propria conștiință sau cineva din exterior îi atrage atenția subiectului că ceva nu a făcut sau nu face bine. De asemenea, trebuie făcută diferențierea de actul de a minți perfect conștient, care este o conduită imorală, nu un mecanism de apărare.

Refuzul adevărului: subiectul întâmpină o problemă, dar fiindcă adevărata cauză îl pune într-o situație neplăcută, crede că sunt alte cauze – de pildă, cauze fizice pentru o stare proastă generată de fapt de elemente deranjante din viața personală – sau găsește „țapi ispășitori”. E un mecanism prin care adevărul, perceput ca neplăcut, nu este pur și simplu negat, ci este substituit cu altceva.

Regresia este revenirea la gânduri, conduite, relații anterioare, din cauza angoasei sau a frustrării produse de unele situații. De exemplu: un bărbat matur este pe punctul de a-și pierde serviciul. Brusc, începe să colecționeze cu mare pasiune căsuțe în miniatură, neglijând chiar și activitatea profesională, exact în momentul cel mai nepotrivit.

Deplasarea: sentimentele simțite față de o anumită persoană sau provocate de o anumită situație sunt descărcate față de altă persoană, adică din varii motive cenzura interioară nu permite exprimarea sentimentelor față de persoana care le provoacă; de pildă, nu se exprimă supărarea față de șef de teamă să nu piardă serviciul, dar se exprimă acasă față de copil.

Idealizarea: o situație comună este idealizarea persoanei iubite sau a altor persoane, cum ar fi părinții, vedete, sportivi etc. E un mecanism de apărare care evită realitatea pentru a ocoli decepția sau anxietatea generată de faptul că persoana iubită sau propria persoană are probleme. Se pot idealiza și evenimente, noi obiecte personale etc. E tot o idealizare cu rol antidepresiv. Se poate idealiza chiar propria persoană, caz în care este mai degrabă o negare urmată de idealizare.

Devalorizarea: se manifestă cumva invers față de mecanismul anterior; se devalorizează altcineva pentru ca prin contrast, propria persoană să pară că are valoare.

Somatizarea: pare a fi o combinație între refulare și re canalizarea energiei în direcția corpului. Subiectul neagă că ar fi avut o problemă sufletească și chiar dacă se descoperă evenimente problematice, el pretinde că au fost fără urmări. În același timp însă, a dezvoltat simptome fizice ale căror cauze propriu-zise sunt neelucidate. Deși nu se găsesc cauze fizice, simptomele pot fi dintre cele mai diverse: digestive, cardiovasculare, dureri de cap, tulburări neurologice. Dacă persoana reușește să conștientizeze problema sufletească și să-i găsească soluție, simptomele fizice pot să dispară.

Mecanismele de apărare sunt căi de evadare de la realitățile neplăcute care, dimpotrivă, trebuie înfruntate cu argumente raționale, curaj și spirit de victorie. Situațiile corect înțelese vor duce la identificarea soluțiilor.

Foto: Abhijith P, Unsplash

Foto: Marcus Woodbridge, Unsplash

Fără tărie interioară psihicul se fragmentează în așa fel încât aspectele neplăcute să poată fi evitate; așadar, există o înclinație de separare între conținuturile afective plăcute și cele neplăcute. Segregarea psihicului trebuie contracarată prin dezvoltarea tăriei interioare și recucerirea unității.

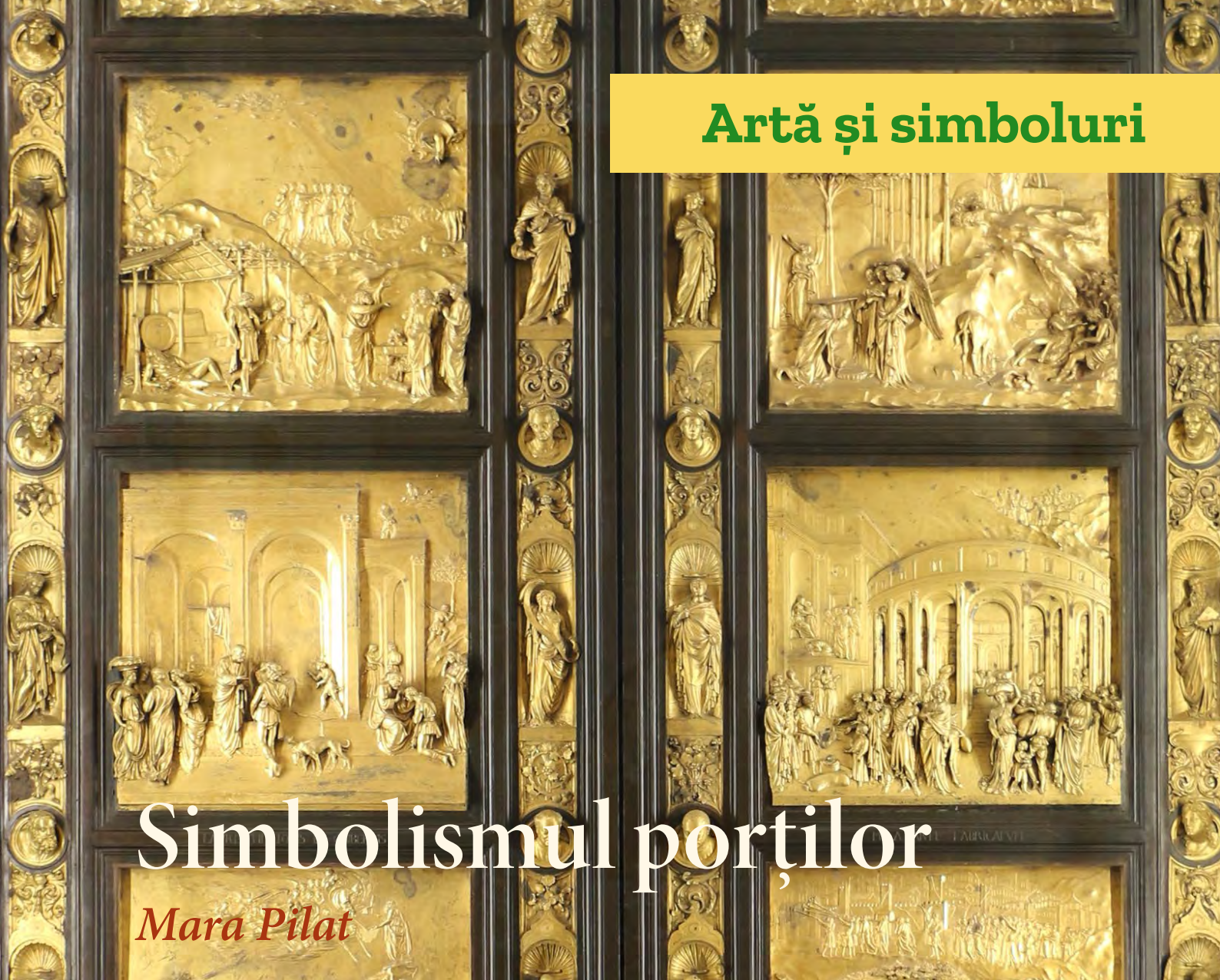
Din altă perspectivă se poate vorbi despre dificultatea omului de a înțelege dinamica opuselor. Natura are un evident caracter dual în manifestarea ei, subliniat de filosofi din vremuri arhaice. La nivel psihologic emoțiile opuse se exclud. De aceea e greu de asumat că în realitate oamenii nu sunt buni sau răi, „albi” sau „negri” ci se caracterizează prin diverse nuanțe de gri. Omul real are și bune și rele. De asemenea și situațiile de viață împărtășesc această polaritate, unele fiind percepute ca plăcute, iar altele ca neplăcute. Minte dirijată de emoții va judeca subiectiv realitatea: nu va tolera adversitățile, nu va tolera ce nu înțelege, va concepe lucrurile în termeni de alb și negru.

Toate situațiile de viață, indiferent dacă sunt plăcute sau neplăcute, constituie experiențe din care mereu se poate învăța ceva util și important, și astfel mereu se poate merge înainte. Dacă sensul vieții este evoluția, atunci trecerea alternativă prin situații percepute personal ca rele sau bune, constituie de fapt o oportunitate permanentă de a crește ca

oameni, de a câștiga înțelepciune și forță interioară și de a ridica încet conștiința din universul limitat al propriei persoane într-un univers din ce în ce mai mare, în care încap în egală măsură tot mai multe persoane și alte realități ale naturii. Se va putea înțelege că lucrurile opuse sunt de fapt complementare și că în spatele tuturor fenomenelor (printre care și psihicul) se află legile naturii și un sens superior în viață, dat de trăirea valorilor durabile. Când binele, frumosul, justețea și adevărul vor atrage din ce în ce mai mult atenția și preocupările oamenilor, psihicul va începe să se echilibreze, să devină armonios și stabil, căci nu va mai depinde de ceea ce este material și efemer. ♡

Bibliografie

- [1] Ionescu, Șerban și Jacquet, Marie-Madeleine și Lhote, Claude — *Mecanismele de apărare*, Editura Polirom, Iași, 2007
- [2] Blackman, Jerome S. — *101 apărări*, Editura Trei, București, 2009
- [3] Burgo, Joseph — *De ce fac asta?*, Editura Trei, București, 2019

Symbolismul porților

Mara Pilat

Porțile paradisiului – Lorenzo Ghiberti (1378–1455)
Baptisteriul din Florența
Foto: Sailko, Wikimedia Commons

Vechile civilizații au intuit existența unei lumi nevăzute, dincolo de lumea materială. Popoarele antice au considerat invizibilul o realitate – chiar dacă aflată dincolo de simțurile comune – și au fost preocupate să stabilească o legătură cu aceasta.

Porțile și ușile sunt un simbol des întâlnit în arta din toate timpurile: ele marchează trecerea dintr-un spațiu în altul, dintr-o stare în alta. Simbolizează atât deschidere, cât și închidere, permițând sau nu, accesul dintr-un loc în altul. În mitologie, porțile sunt adesea păzite de gardieni sau animale feroce (dragoni, balauri, șerpi), acest lucru însemnând că nu tuturor le este permis să treacă pragul. Aspiranții trebuie să fie supuși unor probe, să dovedească merite pentru a trece dincolo de lumea percepută de simțurile obișnuite.

Ce drum se ascunde în spatele ușilor închise? Cum putem intra în posesia cheilor care să ne deschidă porțile?

Vechii greci au vorbit despre cunoașterea de sine ca prim pas pentru a accede la o realitate mai profundă: *Cunoaște-te pe tine însuși și vei cunoaște Universul și zeii!* ne

îndeamnă o maximă din antichitate. Poarta descoperirii Sinelui deschide drumul către Înțelepciune. Pătrunzând în complexitatea vieții interioare, ni se dezvăluie acel unic izvor din care se revarsă existența și realizăm că omul nu este separat de lume. Percepem legătura dintre microcosmos și macrocosmos și ne îndreptăm către înțelegerea Universului și a Legilor Naturii.

Tot ce există în lumea manifestată este o proiecție a lumii cauzelor. Vechile civilizații au fost mai interesate de cum se trece pragul dintre lumi decât de cuceririle materiale, și ca atare, miturile transmise din timpuri străvechi provoacă în continuare fascinație omului modern, iar simbolurile lor sunt pe cât de misterioase, pe atât de evocatoare.🌀

Bibliografie

- [1] CHEVALIER, Jean; GHEERBRANT, Alain – *Dicționar de simboluri*, Volumul III (P-Z), Editura Artemis, București, 1995.

Lupul Dacic

Dan Andrei Carp

*Izvorul de aur al dacilor, cu stindard-lup
Nicolae Adam (1938–2008), Orăștie
Foto: Mihai Moise, Wikimedia Commons*

Stindardul militar folosit de luptătorii lui Decebal a fluturat în istorie mai curând ca o enigmă, decât ca unui simbol specific acestor zone.

Lupul dacic, cum este des numit, are forma unui dragon cu cap de lup. Forma alungită specifică este dată de un tub din material textil, animat de vânt. Aerul pătrunde în corp prin gura deschisă, unde dinții și câteva limbi de metal îi imprimă un sunet strident. Acest sunet îl face să fie mai curând un instrument de suflat, decât un simplu stindard militar. În primele sale utilizări a fost probabil ghid pentru arcași, însă a devenit repede și un element demoralizant pentru adversari.

Originea lupului dacic nu este cunoscută ori general acceptată de cercetători. Simbolul apare pe Columna lui Traian în scenele legate de războaiele daco-romane. Înainte de a ajunge în arealul Daciei, istoricii îl plasează la sarmați, popor migrator de origine iraniană. Aceștia au venit de la est de Don și în extinderea lor, care la apogeu a atins Germania de astăzi, au avut multiple încleștări cu armatele romane.

Știm că istoria lupului dacic nu se termină însă odată cu victoria romană a lui Traian. Fie că a fost preluat de către soldați, ori că a fost introdus mai târziu în mod oficial, stindardul apare la cavaleria romană până spre finalul antichității. Însă nici aici istoricii nu sunt unanim în acord, unii afirmând că a fost preluat de la daci, iar alții că a venit pe filieră sarmată.

Apariții încă și mai târzii se regăsesc în lucrări vizuale din sec. XIX (Psalterium Aureum), unde este purtat de armata franceză, sec XI (Tapiseria de la Bayeux) în bătălia de la Hastings, respectiv sec. XIV, în lucrarea „Istoria lui Merlin” a lui Robert de Boron, din ciclul Arthurian. Toate acestea par însă a fi mai curând referințe la perioada romană, decât o reflexie a realității istorice a momentului.

Cavalerul de la Chester

În Marea Britanie, s-a descoperit la finalul sec. XIX un monument funerar care înfățișează un luptător ecvestru, purtând un *draco*, cum mai este numit stindardul la care ne referim. Într-un articol apărut în anul 2009 în „Studia Antiqua et Archaeologica XV”, la Iași, prof. Mihăilescu-Bîrliba sugerează că acest cavaler ar fi fost de fapt un luptător dac. Argumentele sale urmăresc mai multe planuri, și le vom trece în revistă în continuare.

El sugerează că în momentul ridicării monumentului funerar acest *draco* era specific Daciei și arată că diferiți autori sau istorici au atribuit originea reprezentării simbolice sciților, sarmaților, parților sau tracilor, subliniind, încă o dată, că nu este posibilă stabilirea exactă a provenienței sale. Argumentul său se sprijină pe faptul că după războaiele daco-romane, simbolul este puternic corelat cu locuitorii Daciei și sunt prezentate câteva exemple iconografice care atestă această conexiune.

Piatră funerară romană, zona Chester, Marea Britanie
Foto: Wolfgang Sauber, Wikimedia Commons

Al doilea punct atinge subiectul coifului purtat de cavaler, considerat în general de origine sarmată, cel puțin până în secolul I d.Hr. Autorul prezintă mai multe exemple de descoperiri arheologice datând între secolele I–III d.Hr., într-un areal extins în jurul Daciei, care au scos la lumină coifuri de forme similare, însă nu neapărat cu aceeași origine. Mai mult, pe Columna lui Traian există o scenă care prezintă un luptător cu un coif conic și o sabie curbată de tip „falx”, pe care cercetătorul îl consideră reprezentativ pentru daci, deși se menționează că atât aceștia cât și luptătorii sarmați sunt reprezentați pe monument.

Prof. Mihăilescu-Bîrliba revine apoi către locul în care monumentul funerar a fost găsit și specifică faptul că o legiune romană a fost staționată în zonă, iar luptătorul nostru ar fi făcut parte dintr-o grupare auxiliară a cohorței „Aelia Dacorum”. Aceasta este atestată înainte de construirea monumentului, în 127 d.Hr.

Stindard Draco găsit la Niederbieber
Foto: Carole Raddato, Wikimedia Commons

În final, el menționează câteva surse potrivit cărora această cohortă avea într-adevăr, în componența sa, luptători daci, chiar până în sec. III d.Hr. și faptul că, deși istoricul Dio Cassius notează deportarea după anul 170 d.Hr. a 5000 de iazigi (sarmați) în Britania, de către împăratul Marcus Aurelius, totuși prezența sarmată nu este atestată în această zonă nici prin inscripții și nici prin descoperiri arheologice.

În 2021 însă, în lucrarea „The Cavalryman of Chester, a Dacian or Sarmatian Warrior?”, Giuseppe Nicolini vine cu o serie de contra-argumente la ipoteza propusă de cercetătorul român.

Astfel, el face referire la faptul că stindardul *draco* este o derivație din China antică, care s-a extins la populațiile din nordul acestei țări, ulterior în Mongolia, urmând ca într-un final, să ajungă și în Europa prin intermediul popoarelor migratoare. Dacii ar fi preluat acest simbol de la sarmați.

Lucrarea mai menționează denumirea de „sauromatae”, dată de Herodot acestui popor, și care ar putea însemna „poporul șopârlă”, ceea ce se potrivește cu imaginea unui *draco* cu un cap de dragon, așa cum a fost el răspândit în est. Iar Arrian, în lucrarea sa „Tactica”, numește stindardul „draco scit”, și îl descrie ca având un cap de dragon și un corp ca de șarpe.

Autorul finalizează această parte a argumentației cu imaginea unui *draco* roman, găsit la Niederbieber, care

aduce mai curând cu varianta sarmată decât cu cea dacică.

Un lucru important de notat este că monumentul funerar în discuție este degradat, iar „capul” stindardului lipsește. Din acest motiv, nu putem spune cu certitudine dacă acesta este al unui dragon ori al unui lup.

În legătură cu cel de-al doilea argument, coiful sarmat, cercetătorul menționează că dacii sunt reprezentați de cele mai multe ori cu capul descoperit și părul lung, făcând referire și la denumirea latină „capillates”, după care erau cunoscuți. Dacă sunt reprezentați purtând ceva pe cap, este vorba de un coif din piele moale, așa cum apare, de exemplu, în Forumul lui Traian din Roma.

În privința legiunii „Aelia Dacorum”, domnul Nicolini afirmă că nu s-a găsit, în nicio atestare a acesteia, mențiunea unui contingent de cavalerie, și nici nu se menționează prezența unui ofițer ori soldat de acest tip.

Lucrarea punctează apoi faptul că armata dacică era preponderent formată din infanterie, așa cum apare în diferite reprezentări, și că teritoriul acesteia nu era potrivit pentru creșterea cailor, respectiv dezvoltarea cavaleriei. Se cunoaște însă faptul că, în mai multe instanțe, dacii au luptat alături de cavaleria sarmată ca aliați. În particular, în luptele cu forțele lui Traian, Decebal a apelat la aliați roxolani (sarmați) și germanici.

Sabia de tip „falx” pe care prof. Mihăilescu-Bîrliba o menționează ca fiind specifică luptătorilor daci, nu apare la cavalerul din Chester, care poartă o spadă dreaptă.

În final, Giuseppe Nicolini specifică faptul că există mai multe inscripții și dovezi arheologice care atestă prezența sarmaților în spațiul Marii Britanii, în opoziție cu argumentul final al tezei originale.

Dacii și lupii

În lucrarea „De la Zalmoxis la Genghis-Han”, Mircea Eliade face o analiză a originii numelui poporului dac. Astfel, el spune că acesta provine de la termenul de „dáoi”, cuvânt de origine frigiană tradus prin „lup”. Rădăcina acestuia, „dhāu” are sensul de „a apăsa, a strânge, a sugruma”.

Denumirea de „dáoi” apare și la alte popoare din zona Indo-Europeană, spre exemplu la scitii nomazi din partea de est a Mării Caspice, cunoscuți de autorii latini sub numele de Dahae (lup în Iraniană). Tema etimologică a „lupului” este larg răspândită în tot acest areal, regăsindu-se la diferite triburi, până în zona Spaniei sau a Irlandei.

Motivul pentru care un popor ar adopta o astfel de denumire poate fi unul religios, legat de un strămoș sau de un zeu lycomorf care s-a manifestat sub formă de lup. Această temă se regăsește la mai multe popoare din Asia Centrală, însă nu este atestată la daci.

O altă posibilitate este asocierea dintre lupi și războinicii care trăiesc din pradă. Aici sunt menționați tinerii care trec printr-o probă inițiativă – asemeni celei spartane – în timpul căreia trebuie să supraviețuiască departe de civilizație. Alte exemple sunt constituite din imigranții care caută un teritoriu în care să se instaleze sau cei care trăiesc în afara legii și se comportă asemeni haiducilor. În toate aceste cazuri, ei se bucură de protecția unui zeu cu atribute de lup.

În fine, cea de-a treia variantă propusă de M. Eliade este aceea în care apare abilitatea oamenilor de a se transforma în mod ritual în lupi. Aceasta putea fi o formă de lycantropie propriu-zisă sau o imitare a comportamentului și aspectului acestui animal. Ultima variantă se regăsește mai ales în inițierile militare sau confreriile războinice secrete răspândite la mai multe popoare, de la indieni până la romani, celți și triburile germanice.

Dacii asociau lupul cu războiul, o dovadă a acestui fapt fiind chiar stindardul *draco*. Inițial, doar la un trib din nord-vestul țării regăsim denumirea de daci, în rest fiind mai răspândită cea de „geți”. Totuși, în momentul de maximă expansiune din vremea lui Burebista și a lui Decebal, putem vorbi de un apogeu al unității și organizării politice a țării. Această unitate poate explica tranziția numelui de la un trib sau a unui grup imigrant la întregul popor, prin prisma impunerii „lupilor” în fața celorlalți.

Zalmoxis, regele zeu al dacilor

Într-un pasaj din Herodot se prezintă un mit conform căruia Zalmoxis – despre care nu se știe dacă era om sau zeu – ar fi adus între daci ideea de viață după moarte, posibil

Draco dacic. Detaliu de pe Columna lui Traian
Foto: Radu Oltean, Wikimedia Commons

preluată de la Pitagora. Se spune că Zalmoxis ar fi fost un sclav al maestrului, care și-a câștigat libertatea, iar apoi o avere considerabilă, înainte de a veni între tracii. Pe aceștia i-a găsit trăind în sărăcie și lipsiți de educație. A început să țină banchete la care chema cetățenii mai de seamă și cărora le vorbea despre nemurire și o existență ulterioară într-o lume „plină de bunătăți”.

Conform lui Platon, dacii îl venerau pe Zalmoxis, pe care îl vedeau atât ca zeu cât și ca rege și terapeut. Această mărturie o completează pe cea a lui Herodot, subliniind preocuparea primară a liderului dacilor în ce privește sufletul uman și destinul său.

Numele lui Zalmoxis poate veni de la cuvântul trac „zalmos”, care înseamnă „piele” sau „blană”. Această interpretare se aliniază cu o legendă conform căreia o blană de urs ar fi fost aruncată peste Zalmoxis la naștere – sau că doicile sale fuseseră transformate în ursoaice. În această cheie, Zalmoxis apare ca un Zeu nou-născut. Unii autori leagă originea lui Zalmoxis, în această etimologie, cu un Zeu-Urs.

Cealaltă interpretare a numelui provine de la forma Zamolxis, de asemenea întâlnită în antichitate. „Zamol”, „zemelen”, cuvântul trac pentru „pământ”, împarte o rădăcină comună cu Semele, Zeița Pământului și mama lui

Draco dacic capturat
Muzeele Capitoline, Roma
Foto: Cristian Chiriță, Wikimedia Commons

Dionysos. Apare ca Zeu al pământului, personificare a izvorului de viață și loc de întoarcere a sufletelor. Totuși, Mircea Eliade punctează faptul că mitul lui Zamolxis este mai curând pus în legătură cu ideea de nemurire, cu o coborâre în infern și o renaștere inițiativă, decât cu un zeu htonic.

Mergând mai departe, simbolismul ursului este legat de regalitate în mai multe culturi. Spre exemplu, numele regelui Arthur este interpretat de unii specialiști ca însemnând „fiul ursului/luptătorul rege” ori provenind din rădăcina galeză „arth” care se traduce prin „urs”.

Dacă ne referim la organizarea socială în Dacia întâlnim, pe de o parte, luptătorii, simbolizați prin lup și, de cealaltă parte, Zalmoxis, conducătorul spiritual, asociat cu simbolismul ursului.

Concluzii

Lupul dacic rămâne, dincolo de originea și istoria sa factuală, un simbol. În această calitate, important este efectul pe care îl are asupra noastră. Ne inspiră să fim mai curajoși? Să avem o mai mare capacitate de servire ori de sacrificiu? Ne ajută să pășim în față și să facem ceva pentru binele celor din jur ori a oamenilor în general? Atunci stindardul poate zbura sus în sufletul nostru, urlând în fața vântului potrivnic și alungând dușmanii interiori ai fricii, egoismului sau pasivității.

Putem îmbrățișa simbolismul lupului ca expresie a luptătorului, în ceea ce privește războiul pe care fiecare dintre noi îl poartă în interior. În marele conflict este vital să rămânem vigilenți și fermi, pentru că nimeni altcineva nu poate înfrunta inamicul în locul nostru. Iar a renunța este o înfrângere mută, dar care va reverbera mult, poate chiar și dincolo de limitele acestei vieți.

Să ne lăsăm inspirați de acest popor, cu miturile și zeul său. Timpul nu șterge însemnătatea și încărcătura simbolurilor – nu trebuie decât să ni le reamintim. 📖

Bibliografie

- [1] Mihăilescu-Bîrliba, Lucrețiu – *A Funerary Sculptured Monument of Chester and its Representation* – *Studia Antiqua et Archaeologica* XV, Iași, 2009
- [2] Nicolini, Giuseppe – *The Cavalryman of Chester, A Dacio or Sarmata Warrior?*, citit la <https://www.academia.edu/46018076> în August 2023
- [3] Vermaat, Robert – *The Draco, the Late Roman Military Standard*, citit la <http://www.lectio.org.uk/articles/draco.htm> în septembrie 2023
- [4] Eliade, Mircea – *De la Zalmoxis la Genghis-Han*, Ed. Humanitas, 1995
- [5] https://en.wikipedia.org/wiki/King_Arthur, citit în noiembrie 2023
- [6] https://en.wikipedia.org/wiki/Georges_Dum%C3%A9zil, citit în noiembrie 2023

Din înțelepciunea atemporală

Anaxagora Corina Munteanu

Foto: NEOM, Unsplash

Filosoful grec Anaxagora din Clazomenae (sec.V î.Hr.), a fost primul dintre filosofii presocratici care a trăit în Atena. El provenea dintr-o bogată familie aristocrată, dar, pentru a avea timp să studieze natura și filosofia, și-a dăruit partea sa de moștenire rudelor. Personalitatea sa calmă și statornică era un model de comportament pentru concetățenii săi, iar filosofia sa naturală a avut o mare influență asupra lui Pericle (conducătorul Atenei între 443 și 429 î.Hr.), înlocuindu-i ideile superstițioase. Descoperirile științifice ale lui Anaxagora despre meteoriți, grindină și eclipse, au influențat gânditorii vremii și au fost incluse de-a lungul timpului în relatările astronomice și meteorologice. Cel mai original aspect al gândirii lui Anaxagora a fost doctrina despre *nous* (rațiune, spirit), care spune că universul a fost format de *nous*, ca impuls al mișcării ce produce vârtejul cosmic și ordonează particulele printr-un proces centrifug. „Toate lucrurile erau amestecate la un loc, pe urmă a venit rațiunea și le-a pus în rânduială”.

Iată câteva dintre vorbele înțelepte ale lui Anaxagora:

Întrebat cu ce scop s-a născut, a răspuns: „ca să cercetez soarele, luna și cerul”.

Când a fost acuzat că în loc să se ocupe cu treburile statului, el cercetează natura, a răspuns: „nu-mi spune vorbe rele, căci mă îngrijesc chiar foarte mult de patrie” și a arătat spre cer.

Despre osândirea sa la moarte sub acuzarea de impietate față de zei (declarase că Soarele este o bucată de metal incandescent): „de mult natura m-a osândit la moarte și pe mine și pe judecătorii mei”.

Întrebat ce ar dori să facă orașul pentru el, a răspuns că ar vrea ca în luna în care va muri el, să li se permită în fiecare an copiilor să se joace.

Despre mormântul lui Mausolos: „un mormânt scump este imaginea unei averi prefăcute-n piatră”.

Celui care se plângea că moare în țară străină: „coborârea în infern este aceeași, de oriunde ai porni”.

Anaxagoras, Jose de Ribera, 1636

Foto: Wikimedia Commons

Bibliografie

- [1] Diogene Laertios — *Despre viețile și doctrinele filosofilor*, Ed. Paideia, București, 1998.

Despre Eudaimonia și Katharsis

Paula Dron

Fiu al lui Niobe îngenunchiat (detaliu)
Foto: Wilhelm Gunkel, Unsplash

Am iubit această limbă și pentru că aproape tot ce oamenii au spus mai bine, a fost spus în grecește.
(Marguerite Yourcenar — Memoriile lui Hadrian)

Revenim și în acest număr al revistei cu modestul nostru demers prin care, plecând de la cuvinte și concepte din greaca veche, dorim să deschidem o fereastră spre acest univers fascinant al antichității. Și deopotrivă cu invitația de a ne privi limba ce o vorbim ca pe un sit arheologic, unul încă viu și în mișcare, din care putem să extragem numeroase bune practici și idei care să ne inspire.

Purcedem în călătoria noastră plecând de la **Eudaimonia**¹. Substantiv compus din particula **eu** cu sensul de *bine, prosper, fericit, norocos* și **daimōn** tradus ca *zeitate, spirit, esență, forță divină ce ghidează*, are astfel înțelesul de *a fi în bun spirit, a avea zeul în favoarea ta, a fi inspirat de un zeu bun*, dar este mai cunoscut ca *fericire*, cu nuanța de *bunăstare sau prosperitate*. **Daimōn** la rândul său derivă dintr-o rădăcină proto-indo-europeană *dā-* care trimite la activitatea de *a divide, a separa*, aspect ce împlinește conceptul de *eudaimonia* cu ideea de a discerne în sens pozitiv. Îl întâlnim la Platon în unele dintre dialogurile sale cum ar fi „Philebos”, „Gorgias”, „Republica” și elaborat mai apoi de discipolul său Aristotel, în prima carte a tratatului său „Etica Nicomahică”. Poziția pe care termenul îl ocupă în universul filosofic grecesc este importantă și de interes și pentru noi. Însă provocarea traducerii contemporane survine și din tentația de a echivala *eudaimonia* cu *fericirea* prin felul cum modernii o percep, foarte dependentă de ceva din exterior (aspecte materiale, persoane etc.) și

¹ https://www.etymonline.com/word/eudaemonic#etymonline_v_32753, accesat 24.02.2024, la 18.30

fragilă în fața intemperiilor sorții. Pentru greci, nuanța era ușor diferită. Aristotel o creionează ca pe o activitate (*enérgeia*) ce este în acord cu virtutea (*areté*), îndreptată înspre binele suprem și care este exersată pe durata întregii vieți. Așadar, ea nu este doar o simplă contemplare mentală, ci implică ceva activ și, un aspect important, conține discernământ. Aristotel argumentează importanța unei astfel de direcții prin: „Într-adevăr, nu este oare și pentru viață de o mai mare însemnătate cunoașterea lui «a binelui suprem»? Și, posedând această cunoaștere, nu am nimeri mai bine, asemeni arcașilor, ținuta a ceea ce trebuie să realizăm «în viață»?” (*Etica Nicomahică*, pag. 8, 1094a, 20). De asemenea: „Binele specific uman va fi activitatea sufletului în acord cu virtutea, iar dacă virtuțile sunt mai multe, în acord cu cea mai bună și mai desăvârșită. Și aceasta de-a lungul unei întregi vieți desăvârșite; pentru că, așa cum cu o rândunică nu se face primăvară, la fel o singură zi sau un scurt răstimp nu fac pe nimeni absolut fericit.” (*Etica Nicomahică*, pag. 18, 1098a, 15). Pentru Platon, *eudaimonia* este strâns legată de virtutea necesară pentru a împlini armonia într-un om. Ideea de *fericire* apare ulterior la Epicur, în „Scrisoarea către Menoiceus”, care prezintă adresantului un ghid pentru a o obține. Și contrar unei percepții greșite de astăzi, deși Epicur leagă fericirea de plăcere, o reprezintă ca survenind în urma unui comportament virtuos și a unei vieți duse în moderație, afirmând că „*cine nu se mulțumește cu puțin, acela nu se mulțumește cu nimic*.” (Epicur, 240, 3). Așadar, o formă mai sănătoasă de „fericire” poate fi extrasă din felul cum priveau grecii *eudaimonia*: a avea orizontul unui Bine mai înalt și de a acționa constant pentru a ne construi caracterul moral. Și a-l pune apoi în sprinjinul Binelui, prin acțiuni mai mici sau mai mari, orientate către umanitate.

Mozaic roman înfățișând măștile Tragediei și Comediei, sec. 2 d.Hr.
Palazzo dei Conservatori, Muzeele Capitoline, Roma; Foto: Wikimedia Commons

Katharsis², cel de-al doilea concept pe care dorim să-l descălcăm aici, are probabil o sonoritate mai pregnantă pentru noi. Acest substantiv are la origine un sens foarte concret, provenind din verbul *kathairo* ce însemna în greaca veche *a curăța, a purifica*. Unul dintre înțelesurile inițiale era legat de domeniul agrar și anume de acțiunea tipică primăverii de curățare a copacilor. Cu timpul, este preluat și în domeniul medical, ajungând să însemne *purgație, eliminare*, în special în opera lui Hipocrate, părintele medicinei. Doctrina hipocratică pune a deosebită importanță pe echilibrul umorilor din corp, iar acest act de *katharsis* avea scopul de a elimina surplusul pentru a reechilibra organismul. Ulterior, va căpăta acel sens cu care s-a înrădăcinat în conștiința noastră, unul moral, de ușurare a sufletului, amplu dezvoltat de Aristotel. Acesta îl folosește în tratatul „Poetica”, unde va defini tragedia pornind de la conceptul de *katharsis*. El descrie această formă artistică utilizând termenul de *mimesis*, spunând că tragedia este imitația unei acțiuni depline pe care o realizează personajele, având menirea de a declanșa în public emoții de frică și de milă, realizându-se astfel, prin mijlocirea lor, purificarea sufletelor de patimi (*Poetica*, 1449b, 20–25). Acest rol terapeutic descris de Aristotel este amintit și în tratatul acestuia „Politica”, unde subliniază rolul important al muzicii în acest act cathartic. Efectele tragediei și ale muzicii asupra omului generează un mecanism prin care acesta se curăță de afecte iraționale, ieșind în prospătat, purificat, vindecat. Chiar și astăzi suntem profund impresionati de subiectele puținelor tragedii care ni s-au păstrat, scrise de Eschil, Sofocle și Euripide. Iar spaimele ce decurg din urmărirea acestor povești și destine cutremurătoare

² https://www.etymonline.com/word/catharsis#etymonline_v_5492, accesat 24.02.2024, la 18.30

provoacă și în noi sentimente similare cu cele pe care le-ar fi avut cetățenii Atenei, la momentul punerii lor în scenă acum mai bine de 2000 de ani. Cred că pentru noi, cei care navigăm prezentul, acest concept, deși vechi, își poate găsi o relevanță importantă. Arta posedă o putere deosebită de a ne oferi ocazii de înălțare, de a ne desprinde pentru puțină vreme de lucrurile materiale și de a cuprinde o formă de echilibru, de pace interioară.

Cele două concepte, *eudaimonia* și *katharsis*, ne oferă posibilitatea de a le folosi ca unelte care pot șlefui un sens mai înalt al vieții noastre, ce nu se rezumă doar la lucrurile concrete pe care le întreprindem. Iar din acesta să decurgă acel sentiment de împlinire, de a simți că suntem ghidați, asemeni lui Socrate în „Banchetul”, de un suflu ce ne inspiră spre a face binele pentru scopuri mai înalte și de a acționa just chiar și atunci când soarta nu pare să ne zâmbească. Acest lucru este la îndemâna noastră, iar binele poate fi practicat de noi toți. Astfel, vom obține mult dorita fericire, una mult mai durabilă: „*Vom găsi deci ceea ce căutăm la omul fericit și el va rămâne astfel de-a lungul întregii vieți. Căci totdeauna, și mai presus de orice, va acționa și va gândi în conformitate cu virtutea și va suporta în modul cel mai demn vicisitudinile soartei, absolut stăpân pe sine în orice împrejurare.*” (Aristotel, *Etica Nicomahică*, pag. 24, 1100b, 20)

Bibliografie

- [1] Carlotta Capuccino – *Happiness and Aristotle's Definition of Eudaimonia*, *Philosophical Topics*, Vol. 41, Editura Universitatea din Arkansas.
- [2] Aristotel – *Etica Nicomahică*, trad. Stella Petecel, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1988.

Noua Acropolă

Ziua Pământului

Mihaela Brătuianu

„Să facem cunoștință cu plantele!” – tur ghidat prin Grădina Botanică cu ocazia Zilei Pământului (București)

În acest an, cu ocazia Zilei Pământului, în București s-a organizat un tur ghidat prin Grădina Botanică în care s-a povestit celor interesați despre viața plantelor, simțurile lor, modul în care se apără și colaborează între ele, dar și cu insectele, poveștile și simbolismul unor plante precum Arborele Iudei, Ginkgo biloba, lălelele și multe alte specii.

Istoria geologică a Pământului (București)

Un alt eveniment dedicat Zilei Pământului, realizat în colaborare cu Universitatea București și Grădina Botanică, a fost intitulat „Istoria geologică a Pământului”. În cadrul evenimentului, cercetători din domeniul geologiei din cadrul Universității București au prezentat publicului aspecte din trecutul îndepărtat al planetei noastre și modul de studiere al rocilor și fosilelor din acele timpuri. S-au prezentat informații interesante despre vârstele rocilor și

modul lor de datare, despre modul cum din studiul rămășițelor vechilor moluște, pești și țestoase putem să reconstituim modul de viață al oamenilor primitivi, despre lumea hazardurilor neolitice și modul în care aceste evenimente de acum mii de ani ne afectează și astăzi. S-a făcut și o demonstrație practică despre folosirea tehnologiei moderne la descoperirea secretelor pământului, folosind drone și echipamente de ultimă generație.

Ce, cum, de ce să reciclăm? (București)

În luna aprilie, în cadrul activităților dedicate Zilei Pământului, în sediul Asociației Noua Acropolă București a avut loc o prezentare despre reciclare. Colegii noștri ne-au vorbit despre ce, cum și unde reciclăm, iar cele două invitate de la ONG-ul Aria 11, ne-au vorbit despre implicarea lor în reciclarea plasticului alb și primele rezultate obținute.

Să ne asumăm responsabilitatea de a ocroti Pământul, de a ocroti viața, pentru noi și pentru celelalte ființe vii care împărțim minunata Planetă albastră!

Acțiune de ecologizare pe râul Bega (Timișoara)

În pregătire pentru „Ziua Internațională a Pământului”, voluntarii acropolitani din Timișoara, alături de prietenii de la Vertical Adventure, și-au dedicat ultima zi de sâmbătă a lunii martie unei acțiuni de ecologizare, prin părțile mai sălbatice ale râului Bega. Îmbarcați în bărci și caiace, am parcurs kilometri buni pe apă, acostând ori de câte ori a fost nevoie pentru a lăsa malurile mai curate în urma noastră. Am întâmpinat, astfel, primăvara cu plină forță și energie, aducând micul nostru omagiu Naturii și mediului înconjurător care protejează și animă viața în orașul nostru.

Natura Urbană: Tur ghidat în Parcul Botanic din Timișoara

În cadrul festivităților de sărbătorire a „Zilei Internaționale a Pământului”, din anul 2024, timișorenii au fost invitați să se alătore voluntarilor din Noua Acropolă, pentru o vizită ghidată prin Parcul Botanic al orașului. A fost o bună oportunitate pentru a face cunoștință cu Natura care însuflește centrul urbei noastre în plină forță a manifestării sale.

Omul Urban și Natura – prelegere filosofică (Timișoara)

Celebrarea „Zilei Internaționale a Pământului”, ediția din 2024, în Timișoara, a culminat cu o prelegere filosofică pe tema „Omul Urban și Natura”. În cadrul întâlnirii s-a vorbit despre posibilitățile pe care omul care trăiește la oraș le are pentru a-și îmbunătăți într-un mod firesc, relația cu Natura, respectând-o, protejând-o și învățând de la ea.

Ziua Pământului la Iași

Cu prilejul „Zilei Internaționale a Pământului”, voluntarii Noii Acropole din Iași au realizat o acțiune de ecologizare în Pădurea Dobrovăț, au amenajat grădina din fața sediului, curățând-o și plantând noi flori. Alături de aceste două activități am avut o prezentare și un atelier practic despre modalități prin care putem refolosi și recicla unele obiecte, astfel încât să reducem risipa.

Ziua Pământului la Oradea

În 20 aprilie, cu ocazia Zilei Mondiale a Pământului, filiala Oradea a Noii Acropole România a organizat o acțiune de ecologizare în zona protejată Betfia.

Activități dedicate Zilei Pământului la Constanța

Activitățile dedicate Zilei Pământului 2024 au reunit voluntari de toate vârstele care au afirmat prin fapte respectul și dragostea pentru natură.

Sâmbătă 13 aprilie, un grup de 20 oameni au reușit să îndepărteze deșeurile de la siturile arheologice din Centrul Istoric al Constanței. Deși nu toți se cunoșteau dinainte, au experimentat modul în care voluntariatul unește oamenii în jurul unui bine comun, iar soarele blând de primăvară și copacii înfloriți au adăugat farmec întâlnirii.

Sâmbătă 27 aprilie, Noua Acropolă Constanța s-a alăturat inițiativei „Plantează în România” și împreună au reușit să planteze peste 5000 de puiți de ulm și salcâm la Cumpăna.

De asemenea, am continuat cursurile de filosofie prin care cursanții au reușit să înțeleagă mai bine natura și legile sale. Pentru a transpune în practică aceste învățături, au învățat să utilizeze mai bine resursele: să repare și să îmbunătățească obiectele uzate cu ajutorul cunoștințelor și al răbdării. Voluntarii au restaurat toate scaunele din sălile de curs, economisind astfel resurse și dezvoltând abilități noi.

Ziua Pământului la Cluj-Napoca

În luna aprilie am susținut mai multe evenimente dedicate naturii în filiala Noua Acropolă Cluj-Napoca, o parte orientate către publicul larg și altele către membrii. Am debutat cu participarea la o acțiune amplă de plantare, numită „Plantez în România” alături de alte organizații și de alți voluntari din orașul Cluj-Napoca, în data de 13 aprilie.

Au urmat mai multe prezentări susținute în cadrul sediului nostru pentru a conștientiza nenumăratele lecții pe care le putem primi de la regnul mineral, vegetal și animal și pentru a înțelege că putem contribui în multe feluri la diversele probleme ecologice precum risipa alimentară, a apei sau a energiei.

A fost o lună în care fiecare a fost invitat să cerceteze, să învețe, să acționeze și să recunoască nevoile și crizele mediului înconjurător. ♻️

Conferințe, dialoguri, evenimente

Foto: Glenn Carstens-Peters, Unsplash

București

Conferințe

14 sau 15 august, la Sibiu – *Despre forța interioară – idei inspirate din filosofia stoică*. Prezintă Mihaela Brătulanu.

24 septembrie, ora 17:30 – *Simfonie în cheia carbonului*. Prezintă Carmen Chifriuc. Biblioteca Metropolitană București, Sediul Central „Mihail Sadoveanu”, str. Tache Ionescu nr. 4.

Cluj-Napoca

Dialoguri filosofice

16 august, la Sibiu – *Socrate – filosoful în Cetate*. Prezintă Georgiana Crețu.

Evenimente

26 iulie, ora 19:00 – *Quiz filosofic*. Cafeneaua Urania.

27 iulie – *Atelier de pictură*.

8–11 august – *Filosofie pe cărări de munte*. Traseu pentru membri pe Via Transilvanica.

14–18 august, la Sibiu – *Târgul Gaudeamus*.

Constanța

Conferințe

7 iulie, ora 11:00 – *Semnele viitorului*. Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța, Piața Ovidiu nr.12.

Dialoguri filosofice

20 iulie, ora 11:00 – *Platon – Menon*. Barissimo Cocktail Bar, bd. Ferdinand nr. 32.

Evenimente

iulie–septembrie – *Expoziție estivală de reproduceri arheologice & carte*. Faleza Casino, Constanța.

18 august, 25 august, 1 septembrie, ora 11:00 – *Cafeneaua filosofică*. London Pub, str. Decebal nr. 17, Constanța.

Iași

Conferințe

septembrie – *Mintea, emoțiile și acțiunea. Idei stoice pentru o viață mai fericită*. Prezintă Marius Andro

Evenimente

20 iulie – *Acțiune social-umanitară la Căminul de bătrâni „Sfinții Constantin și Elena”*. Iași.

august – *Acțiune ecologică în parcul național Ceahlău*. Curățarea de deșeuri a unui traseu montan.

Timișoara

Conferințe

3 septembrie, ora 19:00 – *Inspirație și Transformare – Valoarea profundă a Artei în viața omului*. Prelegere filosofică despre valoarea inspiratoare și transformatoare a artelor. Vom vorbi despre muze, mintea artistului, forța artei și despre diversele forme artistice.

4 septembrie, ora 19:00 – *Teatrul – Vechi companion în procesul devenirii umane*. Prelegere filosofică despre teatru ca formă artistică de educație și formare umană; periplu prin varii forme teatrale, cu mici extrase din piese celebre explicate din perspectivă filosofică.

Evenimente

7 septembrie, ora 17:00 – *Armonie Clasică – O călătorie în inima muzicii*. Atelier filosofic și practic pentru amatori care doresc să se împrietenească cu muzica clasică. Atelierul va include câteva elemente istorice și filosofice despre muzica clasică și audiții muzicale din arii celebre în cadrul cărora vom urmări teme recurente, structură etc.

11 și 18 septembrie, ora 19:00 – *Prezentare despre Școala de Filosofie și despre Cursul Introductiv*.

Curs de filosofie pentru viață

Fiecare dintre noi are momente în care se întreabă: **Care este sensul vieții mele? Pentru ce m-am născut? Ce pot să fac mai bun în această viață? Viața mea se petrece doar în exterior sau pot avea și o viață interioară? Ce experiențe îmi îmbogățesc viața și mă fac fericit? Pot învăța ceva din momentele de suferință?**

Cursul de filosofie pentru viață este o oportunitate de a ne descoperi pe noi înșine și lumea din jur cu ajutorul ideilor filosofiei antice Occidentale și a tradiției vechi Orientale. Învățăturile pot deveni instrumente practice pe care le putem aplica în viața de zi cu zi, pentru a trăi o viață mai fericită și a dezvolta libertatea conștiinței. Putem explora astfel calea transformării interioare care ne va permite apoi să contribuim activ la construirea unei lumi mai bune.

Confucius

Foto: Andrew Wilson, Unsplash

Grupe noi de curs în perioada următoare

Oradea

miercuri, 18 septembrie, orele
18:30–20:00, Noua Acropolă
Oradea

București

septembrie, Noua Acropolă Bucu-
rești, Str. Atanasie Demostene
nr.7

Brașov

miercuri, orele 18:00–19:30, Green
Center, Str. Brândușelor 74, et.2,
sala 201

Timișoara

miercuri, 25 septembrie, ora 19:00,
Noua Acropolă Timișoara

Scopul și tematica cursului:

I. Pentru a îmbunătăți etica și valorile

1. Filosofia naturală și valorile etice.
2. Ființa umană și Cosmosul
3. Înțelepciunea Indiei: Bhagavad-Gîtă
4. Texte vechi tibetane: Glasul liniștii. Valoarea introspecției și a reflecției
5. Filosofia budistă: înțelegerea și depășirea crizelor
6. Înțelepciunea Chinei: Confucius

II. Pentru a îmbunătăți relațiile umane

7. Provocarea vieții sociale: problemele actuale ale lumii și ale ființei umane
8. Platon: mitul peșterii
9. Aristotel: căutarea fericirii
10. Plotin și școala neoplatonică
11. Importanța educației, rolul cetățeanului
12. Egiptul Antic: justiția ca o determinantă a vieții colective
13. Stoicism: Epictet, Seneca și Marcus Aurelius

III. Pentru a construi viitorul

14. Filosofia istoriei: experiența ca motor pentru viitor
15. Importanța transiterii: surse, fundamente și științe complementare
16. Istorie și mitologie: interpretarea simbolurilor
17. Ciclurile istoriei
18. Libertate și destin: chei pentru deschiderea ușilor viitorului

ATELIER DE PICTURĂ PE BASORELIEFURI

Informații și înscrieri: 0731 371 249

www.noua-acropola.ro

Noua Acropolă București

str. Atanasie Demostene nr. 7

Foto: webandi, Pixabay; basorelief de Noua Acropolă
Coperta verso: iam_os, Unsplash

Sufletul este ca o rază de soare care, atingând pământul, se unește cu lucrurile inferioare și obscure, iluminând, vitalizând și aprinzând totul, pentru a se întoarce în cele din urmă la elementul Focului, steaua originilor sale.

— *Giordano Bruno*